

Egy halmozott hasznosítási pont, vagy annak helye egyeztetési pontjánál 10 krajczár; többeszeri hasznosítási pontjánál 15 krajczár; többeszeri hasznosítási pontjánál 20 krajczár. Bélyegdíj külön minden hasznosítási pont után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetőnyomatot elfogad Bécsben: Hasznos-stein és Vogler Wallischgasse Nr. 10, Mosso N. Sellenstrasse Nr. 2 és Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.

A budapesti társas kereskedelmi tanodában

nagy korona-utca 16. sz.
előbb Hampel A., Müller P.

a jövő tanév szeptember hó 3-án kezdődik.
Beiratások augusztus hó 20-tól veszik kezdetüket.
A tanodával táptintzet is van egybekötve.
Tanítványaink tekintve azon viszonyt melyben tanodánk áll a cs. kir. katonai tanfolyammal az egy éves önkéntes elbárást látogatván, jogosítványt nyerne az egy éves önkéntes szolgálataira.

A budapesti társas kereskedelmi tanoda tulajdonosai:
Gross Gyula, Heimerle Ferencz, igazgató, Prasser József.

PERLAKY MIHÁLY.

Népszerű szőlőszeti és borászati kézikönyv.

Vegyteni és köztapasztalatok nyomán.

Számos fametszvényvel.
Fűtve 1 frt 50 kr.

A valódiság biztosítása mellett!

Dr. Suin de Boutemard
FOG-PASTAJA,
1 és 2 csomagokban, ára 70 és 35 kr.

A fogaknak és foghúsnak legolcsóbb, legkényelmesebb és legmegbízhatóbb tisztító és fentartó szere.

Dr. Béringuier
KORONA - SZESZE,
(vagy a kölni víz quinzesszifája),
1 üveges ára 1 frt 25 kr. és 75 kr.

Legkiválóbb minőségben mint kitért szagos- és mosdó-víz és pompás gyógyerejű segélyszer.

Dr. Béringuier
NÖVÉNYGYÖK-OLAJA,
megpróbálva mint megbízható és olcsó szepítőszert a haj- és szakáll fentartására, erősítésére és szepítésére s az oly alkalmatlan fejkorpára és bőrhöm-képződés megakadályozására. Egy üveg 1 forint.

Dr. Hartung
növény-hajkenőcse,
élesztő és tápláló nedvek és növény-alkatrészekből a haj-növés újrabeszterése és föllevenítésére, á 85 kr.

Dr. Hartung
Chinahéj-olaja,
a legjobb chinahéjnak balsamos olajjakkal főzéséből, a hajfentartására és szepítésére; á 85 kr.

Valamennyi fentebb elősorolt szab. cikk valódi minőségben a következő magyarországi raktárakban kapható:

- Alsó-Kubin: Schlessinger Simon.
- Arad: Elias Armin, Goldstein H.
- Rozsnyay M. gyógyszer.
- Baja: Kleencs és Babócs.
- Balassa-Gyarmath: Havas Gyula, gyógyszer.
- Bartha: Toperczer Alb. Th.
- Berettyó-Ujfalu: Vas János.
- Brezsóbánya: Zórnai G. örkői gyógyszer.
- Csáktornyai: Káráz A.
- Csernovitz: Schmirch J., Gollchovszki J. gyógyszerész.
- Debrecen: Csanak J., Gerődy F., Berghofer István, dr. Roth-schnack E. gyógyszer.
- Eger: Piller József.
- Esztergom: Radolf M. F.
- Eszék: Dienes J. C. gyógyszer.
- Farsert: Hirsch David.
- Földvár: Nádhera Pál.
- Gölnitz: Fischer K. E.
- Gyöngyös: Vozzky T. gyógyszer.
- Méren: F. gyógyszer.
- Győr: Némethy F.
- Gyula: Örléi István, gyógyszer.
- H. Bőszörmény: Lányi M. Igli: Halits János.
- Ipolyvág: Winter Sándor.
- Kalocsa: Horváth A. gyógyszer.
- Kaposvár: Laipczig Gy.
- Kassa: Eschwig és fia, Quirsfeld, Münster Gyula, Strass D.
- Nagy-Vár: Jankó J., Perltz L.
- Nagy-Bánya: Haracsek József és fia.
- Nagy-Kállás: Mandl Salomon.
- Nagy-Kunizsa: Rosenfeld Ad.
- Nagy-Károly: Schöberl K.
- Nagy-Kikinda: Neuhold K. gy.
- Nagy-Mihály: Albrecht Edé.
- Nagy-Bécs: Nandrássy M.
- Nagy-Szeben: Albrecht A. és Stenzel Sam.
- Nagy-Szombat: Heuffell K. F.
- Nagy-Vár: Jankó J., Perltz L.
- Német-Bogán: Brayer Ad.
- Nyíregyháza: Pavlovitz Em.
- Hánfalva: Lajos.
- Nyitra: Kovács J., Tombor Kornél gyógyszer.
- Oroszlány: Medveczki, gyógyszer.
- Pancsova: Subbotics S. A.
- Pápa: Barnhill József.
- Pécs: Zsolnay E. és V., Zach K., Lechner testv., Kovács gyász.
- Pozsony: Henricl P. gyógyszer.
- Keszler J. gyász., Groszmann A. F., Bauer János és társa.
- Putnok: Fekete F. gyógyszer.
- Rima-Szombat: Simko F.
- Rozsnyay: Feymann A.
- Rózsáhegy: Hammerschmid J. gyász.
- Saas: Mike A. gyógyszer.
- Szegvár: Missalbacher és fia.
- Selmec: Dimák J. E., Szatmari T. gyász.
- Sepsi-Szt-György: Csantak testv.
- Saas: Mike A. gyógyszer.
- Siklós: Holnik ösv. gyógyszer.
- Sopron: Mezey A. gyógyszer., Reckert D. gyógyszer.
- Szabadka: Farkas J.
- Szamos-Ujvár: Piacinta D. gyógyszer.
- Szécsény: Weisztrél ösv. és Zombor: Poplos J., Falcione Baumann, Reinhardt J. K. gyász.
- Szathmár: Jakó M., Héder S.
- Szeged: Bauer József, Meák Gy.
- Barany: Károly gyógyszer.
- Sz. Údvarhely: Nagy-Solymosi Kuncz János András, gyász.
- Székesfehérvár: Karl József, Braun J. gyógyszer., Diebala Gy. gyógyszer.
- Szepes-Ólász: Szopko S. gyász.
- Szepes-Szombat: Hensch E., Gréb János, gyógyszer.
- Szepes-Váralja: Steller Nánd.
- Szigeth: Tyrnauer György.
- Szőcse: Sik László.
- Szombathely: Düllich E. gyász.
- Szinyér-Váralja: Weisz M. Temevár: Jahner K. M. gyász.
- Emmer F., Pecher J. K. gyász.
- Fáykiss J., Pap J. gyógyszer.
- Temesvár: Grosz Zsigmond.
- Ungvári: Krausz Adolf.
- Uj-Bécs: Wellacha József.
- Uj-Videk: Stefanovits L., Koda D., Fuchs Ignác és fia.
- Vag-Ujhely: Keller Emil.
- Váranna: Guál A. gyógyszer.
- Verecske: Fuchs J., Moldoványi A. gyógyszer.
- Veszprém: Guthardt fia.
- Zala-Egerszeg: Isó Fer., gyász.
- Zenta: Walits testvérek.
- Zombor: Poplos J., Falcione Gusztáv.
- Zólyom: Stech Lajos, gyógyszer.

Dr. Borchardt orvostudor
NÖVÉNYSZAPPANA,
a bőrszín szépítésére, megpróbálva minden bőrszenny ellen, valamint különösen sikeres mindennemű furdónál. Eredeti csomagokban á 42 kr.

Dr. Béringuier
növényi hajfestő-szere,
(tokban, kefécskével és csészével, teljes készület, ára 5 forint).

Mint a czélnak csálhatatlanul megfelelő és egyáltalán ártalmatlan; valódi fest, minden tetszés szerinti árnyalatban.

Dr. Lindes tanár
NÖVÉNYI RUDAS-HAJKENŐCSE,
fokozza a haj fényét és ruganyosságát s egyúttal a haj szilárdan tartására is alkalmas; egy eredeti darabban á 50 kr.

Balsamos olajbogyó-szappan,
mint enyhe, hatályos naponkinti mosdó-szer, még a legyöngédebb bőrű hölgyek és gyermekeknek is a legjobban ajánlható.

Egy eredeti csomagban ára 35 kr.

LEDER TESTV.

(I. rendű gyógyszerészek Berlinben)

balsamos földimogyoró-olajszippanok,
igen enyhe, szepítő és frissítő mosdó-sze, különösen gyöngéd bőrszínű hölgyek és gyermekek számára, továbbá sárga, durva, fölcserpeződött bőrű egyéneknek 1 drb 25 kr., 4 dbt magában foglaló csomag 80 kr.

Valamennyi fentebb elősorolt szab. cikk valódi minőségben a következő magyarországi raktárakban kapható:

- Alsó-Kubin: Schlessinger Simon.
- Arad: Elias Armin, Goldstein H.
- Rozsnyay M. gyógyszer.
- Baja: Kleencs és Babócs.
- Balassa-Gyarmath: Havas Gyula, gyógyszer.
- Bartha: Toperczer Alb. Th.
- Berettyó-Ujfalu: Vas János.
- Brezsóbánya: Zórnai G. örkői gyógyszer.
- Csáktornyai: Káráz A.
- Csernovitz: Schmirch J., Gollchovszki J. gyógyszerész.
- Debrecen: Csanak J., Gerődy F., Berghofer István, dr. Roth-schnack E. gyógyszer.
- Eger: Piller József.
- Esztergom: Radolf M. F.
- Eszék: Dienes J. C. gyógyszer.
- Farsert: Hirsch David.
- Földvár: Nádhera Pál.
- Gölnitz: Fischer K. E.
- Gyöngyös: Vozzky T. gyógyszer.
- Méren: F. gyógyszer.
- Győr: Némethy F.
- Gyula: Örléi István, gyógyszer.
- H. Bőszörmény: Lányi M. Igli: Halits János.
- Ipolyvág: Winter Sándor.
- Kalocsa: Horváth A. gyógyszer.
- Kaposvár: Laipczig Gy.
- Kassa: Eschwig és fia, Quirsfeld, Münster Gyula, Strass D.
- Nagy-Vár: Jankó J., Perltz L.
- Nagy-Bánya: Haracsek József és fia.
- Nagy-Kállás: Mandl Salomon.
- Nagy-Kunizsa: Rosenfeld Ad.
- Nagy-Károly: Schöberl K.
- Nagy-Kikinda: Neuhold K. gy.
- Nagy-Mihály: Albrecht Edé.
- Nagy-Bécs: Nandrássy M.
- Nagy-Szeben: Albrecht A. és Stenzel Sam.
- Nagy-Szombat: Heuffell K. F.
- Nagy-Vár: Jankó J., Perltz L.
- Német-Bogán: Brayer Ad.
- Nyíregyháza: Pavlovitz Em.
- Hánfalva: Lajos.
- Nyitra: Kovács J., Tombor Kornél gyógyszer.
- Oroszlány: Medveczki, gyógyszer.
- Pancsova: Subbotics S. A.
- Pápa: Barnhill József.
- Pécs: Zsolnay E. és V., Zach K., Lechner testv., Kovács gyász.
- Pozsony: Henricl P. gyógyszer.
- Keszler J. gyász., Groszmann A. F., Bauer János és társa.
- Putnok: Fekete F. gyógyszer.
- Rima-Szombat: Simko F.
- Rozsnyay: Feymann A.
- Rózsáhegy: Hammerschmid J. gyász.
- Saas: Mike A. gyógyszer.
- Szegvár: Missalbacher és fia.
- Selmec: Dimák J. E., Szatmari T. gyász.
- Sepsi-Szt-György: Csantak testv.
- Saas: Mike A. gyógyszer.
- Siklós: Holnik ösv. gyógyszer.
- Sopron: Mezey A. gyógyszer., Reckert D. gyógyszer.
- Szabadka: Farkas J.
- Szamos-Ujvár: Piacinta D. gyógyszer.
- Szécsény: Weisztrél ösv. és Zombor: Poplos J., Falcione Baumann, Reinhardt J. K. gyász.
- Szathmár: Jakó M., Héder S.
- Szeged: Bauer József, Meák Gy.
- Barany: Károly gyógyszer.
- Sz. Údvarhely: Nagy-Solymosi Kuncz János András, gyász.
- Székesfehérvár: Karl József, Braun J. gyógyszer., Diebala Gy. gyógyszer.
- Szepes-Ólász: Szopko S. gyász.
- Szepes-Szombat: Hensch E., Gréb János, gyógyszer.
- Szepes-Váralja: Steller Nánd.
- Szigeth: Tyrnauer György.
- Szőcse: Sik László.
- Szombathely: Düllich E. gyász.
- Szinyér-Váralja: Weisz M. Temevár: Jahner K. M. gyász.
- Emmer F., Pecher J. K. gyász.
- Fáykiss J., Pap J. gyógyszer.
- Temesvár: Grosz Zsigmond.
- Ungvári: Krausz Adolf.
- Uj-Bécs: Wellacha József.
- Uj-Videk: Stefanovits L., Koda D., Fuchs Ignác és fia.
- Vag-Ujhely: Keller Emil.
- Váranna: Guál A. gyógyszer.
- Verecske: Fuchs J., Moldoványi A. gyógyszer.
- Veszprém: Guthardt fia.
- Zala-Egerszeg: Isó Fer., gyász.
- Zenta: Walits testvérek.
- Zombor: Poplos J., Falcione Gusztáv.
- Zólyom: Stech Lajos, gyógyszer.

PÉSTEN: Török József, gyógyszerész. a sz. lélekhez; **Jenovita M.,** gyógyszerész. a magy. királyhoz; **Schols János,** városi gyógyszerész. a Kis-K. gyógyszerész. a Kigyóhoz; **Satupa G.,** gyógyszerész. a szénához; **Wlassik Ed.,** gyógyszerész. **Továbbá BUDA:** az ud. gyógyszerész. és **Ráth P.,** gyógyszerész. Tabánban. **Ó-BUDA:** Bakasi A. gyógyszerész. és **Prochaska J.** kereskedésben.

Óvás! Újabb időben ismét — névszerint **Dr. Borchardt illatos növény-szappanja** és **Dr. Suin de Boutemard fogszippanja** — különleg családosig hasonló, értéktelen hamisítványok tűnnek föl; az ilyen családosított óvjuk cikkeink fogyasztóit egyrészt, hogy magukat kártól megóvjassák, másrészt pedig 25 év óta a legjobb hitelnek örvendő készítményeink jó hírnevének érdekében, s kérjük bevásárlásnál pontosan ismeretes eredeti csomagolási módunkra figyelni.

Raymond és Társa,

mű-vegyészek, illatszert-gyárnok és cs. k. szab. tulajdonos, Berlinben.

RÉSZ-JEGYEK

1/5 1839-es sorozatokra, mikre a sorsolási terv szerint szeptember 1-én egy nyereseménynek esni kell.

Egy huszad frt 10
Egy tized frt 19
Egy negyed frt 47

Főnyeresemény: frt 280.000.

A legkisebb nyeresemény is kiszolgáltattatik, és pedig:
1/10 legalább frt 9.30
1/20 legalább frt 4.65
1/4 legalább frt 23.25
Egész és ötöd eredeti sorajegyeket a legolcsóbban 16600 nyeram. á 8858500

A „MERCUR” kiadó-hivatalának váltó-üzlete,

Bécs, Wollzeile 13.

GUMMI

sz. cikkek házi használatra, személyes védelemre, betegápolásra st.
Köpenyek csuklyával ellátottak, fekete, barna, mindkét oldalon horhások: 30 40 50 54 hüvelykesek
Fekete bő lovasló-köpenyek . . . 7.50 8.25 9.75 10.50
nehéz kocsi-köpenyek . . . 10.75 11.40 12.50
Fehér köpenyek . . . 14.25 15.75 17.25
nehéz kocsi-köpenyek . . . 18. 19.50 21. —
Lábaty (gam-schu) f. t. 2.70-4. —
Nagyas megvárosi kivonat. 80 kr., frt 1. legj. sz. lenti 1.35
Gummi ut. **Éjjeli-edények,** Jónemű **lépárnák,** nat. tej-
pencsek alakúak szélre, ugyazint **lépárnák,** lyukakkal ellátva
kerék és tojásalakúak 1.30-2. — és nagyságban, 4.30-7.50.
Frisz **szívacs-zsacskók** 5.5-8 frtig.
Gummi **ágybetétek** gyermek-
ágyak számára 75, 90 kr., frt 1.35,
gyermekágyak számára frt 1.50,
2.25, 2.70.
Mell-**tejszűrés** 45 kr., üveggel
75 kr., tejszűrés frt 1.
Mell-**csészék** a mell káposztára,
szoptásra 40 kr. — frt 1.20.
24 kr. 1 tocsat tyúkcsom-
kavics.
Angol **utó-ágyak,** tatar-
lépárnával, pláidérijban ké-
nyelmesen magával vihetők,
15-25 frtig.
40 kr. Zöld sz. em szem-
e. nyók olvadékos gyász-
szemkek.
Frt 1. Jerolma, legjobb **fehér-
nemű-felöltetlen** Használat:
Egyszerű ruhában vegyített és
indolal használatú.
Hechard Lang & Gamme **forró,
gyors-forraló** takaróképek,
szükséges minden háztartásban,
gy. imkékkel, betegápol. st., frt
2.50, 2.75, 3. — Hóni való kassák
frt 1.70, serpenyők 1.70, kávépé-
pek 1.50, 2-2.50.
Frt 1 egy tocsat kitért **mamudo-
ly-szappan,** frt 1.50 doboz 4 db
finom **szilgyökérszappan**
családok számára, igen tartós.
75 kr. Magyarországi **gummi**
dohány-zsacskó, a dohány
névvel van tartva.
70 kr. Gummi ut. **Természetes fűrdő-
kövek,** bőrből **szívacsok,** **dörz-
35 kr. 16-kétyű stb.,** **csizmadia-
aljak.**
Level által is megrendelhető következő cím alatt:
KERTÉSZ TÓDOR BUDAPEST.
Do-ot-ya-utca 2. sz.

KERTÉSZ TÓDOR

BUDAPEST. Do-ot-ya-utca 2. sz.

A FRANKLIN-TARSULAT

magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4) megjelent és kapható:

COPPERFIELD DÁVID

személyes élettörténete, kalandjai, tapasztalatai és észrevételei, melyeket semmiképen sem szánt a nyilvánosság elé.

Regény öt kötetben.

Irtta Dickens Károly.

Angolból fordította

Ára az öt kötetnek fűtve 5 frt.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együttl.: egész évre . . . 42 frt, félre . . . 21 frt, 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre . . . 3 frt, félre . . . 1 frt, 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre . . . 6 frt, félre . . . 3 frt, 3 *

34. szám. — 1877. Budapest, augusztus 26. XXIV. évfolyam.

A KURDOK.

Ort, a hol e most folyó vérengző háboruban az első puská eldördült, messze a török birodalom legkeletibb határszélén, a Kis-Kaukasz déli részén, csodásan kedves síkság terül a hajdani Araxes két partján. Hegyóriások, a minőket Európában csak nagy területeken elszóra találni, itt szorosan egymás mellett merednek az égre, olyanformán mint a magyar Tátratómb, s meredek oszlopokként, csaknem egész körben kerítik be a virágos s gabna-földek tarkázott lapályt. Itt van a bibliai nevezetességű kitért kettős vulkán, az Ararat hegye, melynek 15,871 lábnyi magasságú örök hó takarta tetője büszkén tekint el a magas hegyvidék fölé. Mint délnyugati Ázsiában a Sinaí hegye, úgy itt az Ararat Iran és Kis-Ázsia határán, az emberi nem történetének az öt emlékoszlopa, a világtörténelem ez oltára, — most három birodalomnak: az oroszoknak, a persáknak és a törökök közös határköve, triplex confiniuma.

Erőteljes, hatalmas természetű emberek, sással, orral, nagy mélyen ülő szemekkel, melyek sajtáság kifejezést kölcsönöznek arczuknak. Fejüket többnyire leberetválják, s hatalmas bajszot viselnek, de a szakált inkább csak az öregek szokták megnöveszteni. Ruházatuk csinos, sötét és elég kényelmes. Bokáig erős kecskeszőr nadrágból, s elől-hátul nyitott felöltőből áll az, melynek a könyökén kiszéle-

Erivánból, mely e hegység éjszaki lejtőjén festőileg fekszik, csaknem egyenesen déli irányban vezet az ut az Ararat felé, az Araxes folyó gazdga, buja területei közt, egész addig, a hol a hegytömbhöz érve egészen más vidék tárnul az utas elé. A termőföld lassanként eltűnedez, csak egy-egy fa ragad meg itt-ott a sziklaomlásokban, s az óriási trachytdarabok közt néhol gyér fütenyész. A talaj itt mindenütt tarackos a régi, megaludt látától. Az innen délkeleti irányban elvonuló, közel 2000 négyzetmért-földnyi terület a kurdok hazája: Kurdisztan.

A kurdok az Euphrat folyó keleti medencéjét lakják, azt, melyben — az első csatahely e háboruban — Bajazid is fekszik. Régi idők óta fogva a legfüggelenebb, legkevésbé hajlitható nép ama népek között, kik az ázsiai török birodalom területét lakják. Már az ó-korban ismert nép voltak, s Xenophon leírása, melyet a „Korduch”-okról hátra hagyott, még ma is tökéletesen talál rájuk, a felettök elröppent századok alig hagytak nálók valami újabb nyomat.

Területük egyik része Persiához, a másik Törökországhoz tartozik. A török kurdok némely törzsei jó messzire elszármaztak eredeti hazájuktól s nem csupán az ezel határos hegysekben és lapályokon telepedtek meg, hanem kiterjedtek egész Trapezuntig Anatóliában s az Araratig Örményországban.

KURD FŐNÖK.

sedő ujjai gyakran földigérő bő ujjait szabadon hagyják lefogni. A felöltőn felül fekete gyapot-tal szegélyezett kis mellényfélék hordanak, melynek már a vállaknál nyitott ujjai hátukon fityegnek alá. Derekat színes gyapotösvével kötik körül, melynek rendőbe pisztolyok és kések vannak dugva. A lovasok ránczos száru vörös csizmát viselnek. Festői redőbe szedett fővegek igen jól áll harezias kifejezésű arcukhoz; legtöbbször czukorsüveg-alaku magas nemezcsakót viselnek, mely köré alul posztó, gyapot- vagy selyemkendőt csavarnak. Minél nagyobb és vastagabb a főveg, annál nagyobb ur gazdája, s a bégek vagy a főnökök már néha óriási nagyságu turbános fővegekben büszkélkednek. Télen bő bundát hordanak fekete bárány- vagy kecskebőrből, nyáron pedig a bundát könnyű posztó köpenyvel cserélik föl, mely mindenféle mintájú czifrázatokkal van kihimezve.

Télen át többnyire a sikon laknak, de nyáron a gazdag legelőkkel borított magaslatokra költöznek, s ilyenkor sátraikat összeszűkítik, s a járnai még nem tudó gyermekekkel együtt lovaik és ökreik hátra rakják, a férfiak gyalog vagy lóháton ballagnak a karaván után, kezökben pipát és lándzsát tartva. Utközben gyakran énekelnek, s dalaik sokkal szebbek az örmények vagy törökök énekeinél.

Született lovasok, s e nemből oly kitűnők, hogy a török lovas baderének a cserkesz mellett színejavát ők képviselik. Nyugtalan természetű, harezias, vad nép, mely ritkán marad békén, s nem egy törzsfőnök volt már, ki egyszerre viselt háborút a török, a perza és az orosz ellen. Más ellenség híjában egymást is megtámadják, a mint az közelebb is történt, midőn ötezer kurd lovas elhagyta Izmail pasa seregét, hogy megvédelmezzék tűzhelyeiket, melyeket egy perza kurd főnök megtámadott. — Lovai kitűnők, s még erősebbek és kitartóbbak az arab lovaknál, ha nem is oly szép és büszke tartásúak, mint ezek. A kurd ló magasra emelve hordja fejét, s oly hű gazdájához, mint a kozáké vagy cserkeszé.

A nők szintén szabályos, szép arcúak, s arányos termetűek. Arcukat csak a fiatalabbak és szebbek fátyolozzák el az idegen szem elől. Gyöngyből, s apró arany és ezüst színekből készült nyakéket viselnek, s bal orrcimpájokat többnyire türkizekkel kirakott ezüstgombbal ékesítik, — már az ő felfogásuk szerint értve ezt az ékesítést. Ruházatuk nem mondható diszesnek. Fejüket asztalkendő nagyságu fejtő vászondarabbor borítják le. Járásukban térdig fölemelik ruhájukat, de lábaikat bő bugyogó fűdi, mely a bokánál összeszorul.

A kurd katonák — a mi különben pleonasmus, mert minden tagjairól kurd katona, — sokféle fegyvert viselnek, néha egész arzenált, s elmondhatni rólok, hogy állig fegyveresek. Lőfegyvere is van némelyiknek, de az igen gyalg, többnyire régi kovás puskák és pisztolyok. De van hosszú lándzsájuk, felső végén bojtjal diszitve, görbe kardjuk, néha több is egynek, hosszú, széles, kétélű handzsárjuk és kések.

A ravasz orosz politika a kurdok nyugtalan természetét is a maga javára igyekezett fölhasználni s úgy látszott, nem is sikertelenül. A kurdok folyvást újat huzván a felettök álló török hatalommal, gyakran nyújtottak az oroszoknak alkalmat, hogy magas pártfogását gyakorolja. Jellemző az orosz agyafut eljárásra, hogy a kaukázusi helytartók átszalogattak néhányat a kurd törzsek közül a határon, a kegyelmes kormány nevében nagy oroszlelkűen megengedték nekik, hogy orosz területen megtelepedjenek, — de régi legelőhelyeiket csak használják továbbra is az elhagyott török területen, ne féljenek, minden bántódás ellen meg-

védi őket az orosz pártfogás, — levén ők már most orosz alattvalók. A főnökök egy ideig hitték is a bolonditáknak, mely az oroszoknak állandó casus bellivel kedveskedett, a melyet akkor hozhat szöngyegre a mikor neki tetszik, — de a muszka kancsuka őket is kiábrándította s így történt, hogy a kurdok a most folyó háboruban ismét hű szövetségesei a töröknek, kikkel közös hitük is összeköti.

Oh, adj erőt!

Hogy a tavasznak langy lehelletére
Zöldült a völgy s a halmok bokrai,
S fakadó lombbal enyhe szellő ját-zék:
Ki tudta volna azt eldallani?
Reményem napja hajlik, ánde fénye
Varázsszal lelkeim elborítja még; —
Oh, adj erőt, nagy isten, megdallolni
A hó érzelmét, mely szívemben ég!

Zivatar zajlott életem keresztül,
De ime már a láthatár derül.
Szívem kertéből egy-két szál virágot
A szél kitépett kéréletlenül;
De új életre támadott a többi,
Koszorút kötni van ott még elég; —
Oh, adj erőt, nagy isten, megdallolni
A hó érzelmét, mely szívemben ég!

Hallottunk dalt az ősök szép honáról,
Szent érzelemben büszkén lángoló;
De mely hazámért keblemet dagasztja,
Az érzelme hol lett volna szót?
Mint a felhőtlen ég derije, tiszta,
S szívem magába rejtve hordja még; —
Oh, adj erőt, nagy isten, megdallolni
A hó érzelmét, mely szívemben ég!

Oh, adj erőt, egeknek alkotója,
Hadd öntsem dalba szívem érzését;
Szívemben annyi kincs van eltemetve,
De felhozom, elosztom szerzetést.
S ha egyszer a mag, melyet elvettem,
Szegényesen bár — gyümölcsöt terem:
Vedd halálkönyvem, hogy láttam világot,
A mely árnyával is fényes nekem!

Szabadság.

Kimegyek a rétre,
A hol lenge szellő játszik a virággal
S arczom simogatja; —
Keblemet oly édes érzet hatja által.

Zumzogó bogárhang,
Távoli harangszó, szellő suttagása,
Lelkemben felolvad
Bübájosan hangzó egyetlen danába.

A hogy itten állok
S ittas lelkeim álmat nem zavarja semmi,
Szeretném a földet,
Az egész világot keblemre ölelni.

Hadd mondaná el majd
Szívem dobogása, a mit nem beszélek:
Szép hazám, mi forró
Lángoló érzéssel szeretlek én téged.

Pap Kálmán.

Déryné naplójából.

XXI.

Bécsi ut. — A bárka. — A színházban. — A császári kastélyban. — A színházban. — A díszkocsizás.

Évek multak el miskozei első szereplésem óta, melyek alatt bejártam az ország legtöbb városát. Kilényi társaságánál voltam szerződötve, midőn ez társaságát Győről Sopronba vitte föl néhány előadásra.

Kilényi rég megígérte nekem, hogy Bécsbe fölviszen. Ecsedi Jozéffal össze-

beszéltünk, Váshelyi is hozzánk csatlakozott, s így négyen fölkezdültünk az elméletre.

Kérdem Kilényit: van-e már alkalmosság fogadva? — Igen, felelé, igen csinos ekhós szekér, szépen elférünk benne mind a négyen.

— Micsoda?! — kiálték föl, — engem paraszt gyékényes szekéren akar Bécsbe vinni? — En ugy nem megyek.

— De kedves tensasszony, nekem nincs hintó! Hol vegyek?

— Keritsen akárhol, fogadjon föl egyet. Mit tudott tenni, — kerített hintót.

Midőn a hintó az ajtó elé állott másnap: örömbömb, hogy én Bécsbe megyek s majd látok nagy művésznőket s tanulhatok, (meg se gondoltam, hogy négy-öt nap alatt nem is juthatok el annyi sokféle színházba!) — mondom, e fölötti örömben meg se néztem jól az ócska bérkát, csak annyit jegyeztem meg esomogolás közben, míg a bőrös ládát felkötötték a bakra: „De szép hamuszín ez a fekete bőr!”

— Hja, nem kaptunk mást, — felelé Kilényi. — még ezt is meg kell köszönnünk, ez is elégsé fog kerülni.

Hogy meg ne haragítsam, nem is néztem többé a hintóra s elindultunk egy buta paraszt kocissal, annak a két lovával s el lehet képzelni, minő löszerszámmal.

Én mindezekre csak az uton tettem megjegyzéseimet, mert csak akkor tüntek föl előttem, mikor már a kocsiiban ültem.

Én kissé szatirizálva, kissé mérgelődve, hogy Kilényi, az ő fősvénységének miatta szebb „utazót” nem keresett, — azok engem kaczagva és boszantva, csak mentünk, mentünk, végre — Bécsbe értünk.

Alig hagytunk el egynehány házat: megpillant Kilényi egy fogadót „Bárány” címmel. Mondja Kilényi a kocsisnak: „ide hajtson kend be.” — Mondom: „Hát a külvárosba szállunk?” — „Biz oda édes tensasszony! ki győzné itt költséggel a nagyszerű fogadókat?”

No nem szóltam; gondolám: igaz van. De azt nem is sejtettem, hogy mindentől, a mit látni ohajtottam, oly roppant messzeségre szálltunk. Aztán egy szobába mind a négyen! Kilényi nem fogadott két szobát.

Ebéd után elmentünk járkálni, bámulni.

— Én — mondam, — én bizony nem talállok semmi bámulni valót. Nekem az én kedves Pestem sokkal jobban tetszik, mint ezek a sötét, fekete, magas házak. Itt minden oly barátságos, Pesten pedig oly világos, derül.

Egyszer csak megszólít egy szűz, csinos, magas termetű katonatiszt. Láttam, hogy valamiféle katona, de olyan öltözetűt én még nem láttam. Köszönt és mondá: „Ugye, uraim, magok magyarországiak?”

— Igen, színészek vagyunk s fölrandultunk egy kissé körülnézni, hogy elmondhassuk: mi is voltunk Bécsben.

— Hát még soha se voltak Bécsben? No ugy bajos is lenne eligazodniok s mindenüve bejutniok, a hol látnivaló van. Én, uraim, lajbgárdista vagyok. Az udvar most nincsen itt s én jelenben nem vagyok szolgálaton, örülni fogok, ha mint idegeneknek s földieimnek szolgálhatok. Én mindenüve elvezetem, minden látni méltót megmutatok.

Mi megköszöntük s nagy örömmel elfogadtuk a szives ajánlatot.

Este legelőször is a Burg-színházba mentünk. Az előadásból csak egysesegyedül az öreg Schrödernének a neve jut eszembe, ki „Stuart Mária”-ban Erzsébetet játszta, a többiét mind elfelejttem.

Azt nem az én tollamra bízták, hogy az előadásról szóljak. Csak annyit, hogy mi csendes méltósággal ment az a darab végig. Már tizenkét óra volt éjfélok, és még csak a harmadik fölvonásnál voltak. Mária főléségen játszott.

Kilényi minduntalan az óráját nézte. Egyszer csak főkerekedik: „Jerünk!” Most meg más színházba mentünk, csak azért (mondá Kilényi), hogy mindenikbe eljussunk. Arra sem emlékszem már, hogy mi neve volt annak a színháznak, a hová mentünk; — de ott a „Burg”-ban mondta egy melletünk ülő német, hogy ott ugyan most egy négy felvonásos játékot adnak, de azért még egy kis egy-felvonásos vigjáték is lesz és most alkalmasint még jókor érünk a balletre.

Engem a csuda fogott el, mert valóban, még tartott a ballet és én — falusi, — hogy szegyeltem magamat minden afféle lábföllebbentéseknél; de még menyire megrámultam, midőn valamennyien tündéri szépségű, csupa szellemeknek látszó alakok, attitűdökbe sorakozván, — egyszerre, az egész színpaddal együtt fölrepültek a levegőbe! Azt gondoltam: én szédültem el s elhajdulva kapaszkodtam a mellettem ülő Ecsedi Jozefába.

Másnap eljött értünk vezetőnk, pontban kilenczok, mint ígérte. Mi már készen vártuk s mondtunk is rá megjegyzéseket, hogy valami kalandor lehet, vagy hogy egy kis juxot akar magának csinálni velünk, bolonddát tartani s jót nevetni rajtunk.

Elvezetett először is a Burgba, a hogy a császári lakot nevezik. Ott vezetőnk egy öreg, borotvált képű, plundrás, czopfos némettel beszélt s ez a legnagyobb udvariassággal mutatott a kezével a nagy üvegajtókra, melyek mind nyitva állottak.

Mentünk be. Jaj istenem! azok a termek! Legelőször abba a szárnyba mentünk, a hol Mária Theresia lakott. De mielőtt az ő hálószobájába értünk volna, három termen kellett keresztül menni. A legelső már nem jut eszembe, minő színű volt; de a másodikban mind zöld bársonnyal voltak behuzva a falak, gazdagon arannyal himezve. A harmadikban tiszta nehéz fehér atlaszszal voltak bevonva a falak s szintén arannyal himezve, — ah az tündéri szép volt.

Azon mentünk be a hálószobába, a hol, mint mondam, még most is érintetlen ugy hagyták az ágyat, melyben hált, a hogy kilépett belőle. A vörös bársony paplan arannyal volt himezve és fejez atlaszszal bélelve, — egyik szeglete a deszkázatra volt lehullva. Kérdem: miért nem teszik föl? „Jaj — mondja a német — azt nem szabad, annak ugy kell maradni.” Ez a szoba is arannyal himezett vörös bársonnyal volt behuzva.

Átmentünk a másik szárnyba. Ott már épen nem jut eszembe, hogy mi színűek voltak a termek, csakhogy asztalok voltak ott s azokon arany, ezüst, drágaságok, melyeket mind megmutogatott és megnevezgetett vezetőnk. Mentünk, megint mentünk: egy lélek se volt sehoh.

Midőn a legutolsó szobába értünk, ott csak a felszárnya volt kitarva az üvegajtónak, — de a vezető oda be nem veze-

tett. Én azonban kíváncsi voltam s bekukkantottam egy kicsit a fejemmel. Hát a terem tele van földig érő, pazar gazdagsággal aranyozott tükrökkel és minden tükör előtt ott áll egy íróasztal, meg egy szék s azon egy-egy fekete frakkos ur ül és ír. Voltak vagy tizen, tizenketten.

Lábujjhegyen visszavonultam s akkor láttam meg jobban, hogy a tornácra nyíló ablak előtt ül s az íróasztalkán is ír egy fekete ruhás ur, s midőn ez fölemeli fejét, hogy hátra nézzen, hát a sok tükör előtt ülök is mind fölemelték fejüket és hátra néztek. Akkor vettem észre, hogy hisz itt csak egy ur ír, a többi mind csak ennek az egynek a tükörből visszaadott képe.

Egész ijedve hátráltam vissza. Már épen jött a plundrás értem és sugva mondja: „oda nem szabad bemenni!” — Kérdem én is sugva: kicsoda az az ur: „Ein Kammer-Herr.”

Németünk visszavezetett ismét egy gyönyörű kis öltözködőbe, vagy tán csak frizyrozó szoba volt, egyetlen öltöző asztalkával, rajta a szépséges ezüst toilette-tükör minden hozzátartozandó, szebbnél szebb készületű, pompás szelencékkel, kristály-üvegekkel stb.

De a szoba! Én azt mondam: itt szeretnék lakni. A szoba egész fala, a székek, divánok, még a plafond is, a függönyök mind hófehérségű mouselin-nel drapirozva, s oly szépen, oly izléses rendbe fektetett ránczokba szedve, mintha csupa könnyű, fejez czukorhab közt járt volna az ember.

Midőn már mindent megnéztünk, mindenünk adott a plundrásnak valamit. Én nem adhattam többet: három ezüst huszast papirosba takarva. De azt is elfogadta köszönettel.

Haza mentünk ebédelni. A gárdistánk újra ajánlkozott délutánra. — Lementünk az étterembe ebédelni, elfoglaltunk négyen egy asztalt, ott társalogtunk, természetesen: magyarul.

Kissé tova egy más teritékes asztalnál ült három férfi, ők is ebédelték s társalogtak németül.

Egyik elkezdett viezzelni: „Ma Magyarországról magyar ökröket hajtottak föl a városba.” — Én elvörösödtem s hirtelen jó hangos nyomatékkal azt mondom magyarul: „És a magyar ökrök összeütözköztek három német számmal.” — Az én társaim megjémetek. „Az istenért — mondam — csendesem! még bezárnak itt bennünket!” De én azért is hangosan mondam: „Hát mért eszofolodnak?” De többet egy szócéktól se szótul az élezes szóczius. Alkalmasint azt hitték, nem értünk németül, mert nagyon vitakoztunk a tegnapi ballet fölött, hogy nálunk kiszaladnának a nők, ha előttük a színpadon ugy lebbentgetnének a lábokkal a levegőbe.

Délután aztán elmentünk a zsbivársára. Lehetett ott látni szépségeket! Én azt gondoltam, majd csak milyen-amolyan ócska rongyokat, viselő ruhákat árulnak ott, mint a pesti zsidópiacon láttam. Még mondam Kilényinek: hogy mit is czipel bennünket a rongyos bódékba? „De — mond ő — nekem vásárolni valóm lesz ott sok. Itt fele árán megkapok mindent.”

Hát a mint odaértünk, a szemünk-szánk elállt a sok szépségek, fényességek láttára. Itt volt egy fejez nehéz atlasz ruha, három rőfos uszálylyal, térdig arannyal kivarrva, azon uj, mégcsak egy pecsétke, egy gyüremlés se rajta. „De sze-

retném ezt — mondam, — hogy ez?” „Négyszáz forint” — mondam. „Hát ki adta ezt el?” — kérdem. — „Vom Hof.” „Hát a királyné eladta a ruháit? — mondam csodálkozva. Ej, dehog! De a mit föl nem vesz többé, oda ajándékozta a kedvenc öltöztetőjének, az meg nem viselheti az ilyeneket, hát eladja.

Tovább mentünk. Ott a sok viselő selyem, s mindenféle szövötti ruhafélék, szebbnél szebbek, — ott tündökltek előnkbe a sok bársony, atlasz gála-frakkok, selyem rövid bugyogók, mind arany-ezüst himzések. — Aztán mindenféle színpadra való jellemöltözések az udvari színházról. No hiszen volt drága dolog Kilényinek! Mindent összevászárolt volna, — össze is szedett egypár száz forint árárt. Nekem csak egy fájt a szívem, hogy a szép aranyos ruhákat nem szedhettem kofferre. De csak szükien volt pénzem, hát csak egy gyönyörű testszín-selyem egész trikót vettem, melynek a kesztyűje is össze volt szöve az egészszel, aztán tollakat, baretteket s több efféle apróságot.

Este elmentünk az operaházba. Adták a „Tündér-síp” című operát. Azt aztán nagyszerű volt nekem látni! De már más színházba nem mehettünk el, mert én már alig tudtam megállani a lábamon, ugy összetörte a hegyes köveken a kis szoros czipő, hogy a sok járásban ugy megpüf-fedt, mint a pampuska.

Másnap reggel mondja a kellner, a mint a kávéfőlőhöz: „Ma nagy kocsi-kázás lesz, a császár ő felsége megérkezett, ő is kikocsikázik.”

— Oh oda mi is elmegyünk! — mondam mindnyájan, még Kilényi is.

— De oda csak fogad fiakert? — mondam.

— Azt nem teszem, mert már nagyon is kiköltekeztem, még majd haza se tudunk menni. Hanem én még csak-csak! — mert én megszököm, s magokat bezárják, csufolódott Kilényi. — Hanem hisz itt a hintó, azóta már ki is pihenték magokat a lovak.

— Abban a hamuszín bárkában? azzal a buta paraszt kocissal? — kérdem kétségbeesve.

— Miért ne? — mondam Kilényi — lesz ott több faluról bejött ócska hintó is. Mit tudtam tenni? belenyugodtam.

Vasárnap, — nekünk délután volt négy órakor; az urak, nem tudom ebéd után voltak-e, vagy még azután ebédelték? — tehát vasárnap, a mint az utcánkból kiértünk s a chaussée felé igyekeztünk, már láttuk előttünk a töméredek equipageokat repülni és fényleni; — valóban repülni, mert azok a karesu, vékony láb-száru lovak oly büszkén, oly kegyesen emelgették tündöklő keskeny patkós lábukat, mintha restelnék a földporával érintkezni, mely belepí fényes, finom dolgozott szerszámjait; mert azok is csak ugy tündököltek a sok ezüst-arany csatocskától, gombtól. De hát még a kocsik! No olyanokat sem láttam még! Némelyiknek oly különös vékony szerkezetű volt, azt gondolta volna az ember: egyet ránt rajta a ló, mindjárt összeomlik. És a formája majd minden kocsinak más-más volt; majd olyan, mint egy szétnyit tengeri csiga, fölfelé szélesedő minden rovatókában egy-egy fenekéről fölfelé nyúló ezüst- vagy arany-veszszöcskével; majd ismét mintha egy könnyű pillangó sárja

ELŐKELŐ KURD.

KURD HARCZOS.

GEORGIAI NŐK.

VÁRNA.

szárnyai nyilottak volna szét, zöld szőlőlevelekkel körülkoszoruzva, — de az mind oly könnyű és finom készületű, hogy — de uram isten! ki tudná mindazt, a miben a mi profánus szemünk még nem gyönyörködtek, voltaképp leirni!

Hát még látni a sok gyönyörű lovaglókat, lovaik szépségét, az egy-ujnyi keskenységű kantárszárakat! Volt különösen egy fejér lovas lovas, oly ritkaság fejér volt az a ló, mint a hó, arannyal díszített kék bársony készlettel. Lovagja is szembetűnő szépségű, de én határozottan kimondám, hogy még se tudnám szeretni. „Miért?” — kérdeék. — „Csak azért, mondom, mert oly hiu, hogy végig asszonyos füzövállba szoritja a derekát s keresztül látszik a finom frakkján, hogy füzökös van. Elmondhatni róla a költővel: „Ó Árpád! hát ilyen az unokád?”

A mint már az uraságok fölrepültek elegáns, fényes equipage-aikkal a chaussee-ra, én észre se vettem, hogy buta vén paraszt kocsisunk a könnyen repülő tündöklő kocsi közé szuszakolta a mi gébéinket is a hamuszín bárkával. Ámulá-

somból az alanti réten tolongó néptömeg közül az éretlen gyermeközék kacagva csufolóditása vert csak föl. A mint oda pillantok, látom, hogy valamennyi szurtos suszterinas mind kiválik a többi nép közül s mind a mi kocsinkra mutogatva visong tele torokkal: „Nézzétek csak azt a szép finom uri kocsi, azzal a fényes lószerszámmal! Nézzétek a tetejét, ott rajta a tyukok nyoma!”

Én halálra szégyeltem magamat, hamar leeresztettem a kalapom fátyolát, — mintha már azért meg nem láttak volna. Mérgelődtem szörnyen, rákiáltottam a kocsisra: „Menjen el kend innen! hogy merészelt ide föltozkodni?” A gyerekek mind jobban sipitottak körülöttünk, mint a vészmadarak. A szamar kocsis meg még megállt! „En nem tudok hol lemenni, — mondá — erről a magasról nem lehet leugrani, kitörök a ló lába.” — A mellettünk elvágatottak mind mosolylyal pillantottak reánk, látván nagy zavarodásunkat, a lent sétáló pedig kacagással kísérték a kölykök rikoltozását. Egyszer Kilenyi csak kifordult a kocsi s nyelvét tövig

kiölti a visító gyerekekre. No nem kellett ennél több! még pokolibb lett a zsvaj, — a szurtos inasok elkezdtek tapsolni, nevetni s az egész nép velök. Én szidtam Kilenyit, társaim kacagtak, — azt hittem szégyenletemben és mérgemben kibukom a kocsiából.

Egyszer csak ott terem a policzaj s ráüt a kocsi zsiros ködmönére. „Hinunter von da! Hogy mersz ide feljönni a piszkos ládáddal?” — Nagy kinnal lekergetett bennünket a töltésről s mi kiszállva gyalog mentünk odább.

Egyszer elkezdek kiáltani: „Der Kaiser! der Kaiser!” Megálltunk aztán s boldogok voltunk, hogy a jó Ferencz császár atyánkat láthattuk. Nyájasan köszönt le a népnek a gyalog ösvényre kezével és bólintott fejével. — Az én utitársaim, midőn látták, hogy oly szelid arccal fogadja az üdvözlőket, neki iramultak, hogy még egyszer köszönthessék, a mint elébe kerültek, ismét sorba álltak, levették a kalapjukat s a levegőbe hajtogatták s midőn elhaladt mellettök a császár kocsija, ismét előre rohantak s újra ismételték

SUMLA.

az üdvözetet, annyira, hogy utoljára ő felségének is feltűnt, megjegyzte magának az idegen szabású embereket s fejfel kézzel intett, mintha mondaná: „jól van, jól, fiaim, elég már!”

De én egészen odáig voltam. Ott távolabb a sétatéről volt építve egy derék nagybódé deszkából s megfestve veresre. No gyerünk, nézzük meg azt is, micsoda? — mondák, hogy — már nem tudom, miféle theater. Hát hogy már csak leülhessek valahova, bementünk. Páholyok is voltak benne. Tele volt. De annál az előadásnál skandalózusabb valamit még nem láttam. Szépen voltak öltözve, fényesen, régi német öltözetekbe. Vigjátékot adtak s midőn az urfi csókot kért a kisasszonytól s az megtagadta s elment, — az urfi utána rugott a lábával. Azt aztán röhögték. Azt gondolom, csak olyan taligások számára volt építve.

Haza mentünk. Én igen morogtam Kilényire s nagyon megköszöntem neki a bécsi utat s mondtam: holnap indulunk haza. A bérszolgával megmosattam a hintó tetőjét, hogy ne vigyük haza, a mit Bécsebe vittünk rajta, s a mit én nagy csudámrá, észre nem vettem.

Visszamentünk Sopronyba.

(Folyt. követe.)

Georgiai nők.

Mióta a Kaukázus elnyomott népei ismét szerepelni kezdek, ama sokféle származású, nyelvű és vallású népfajok leírásával, szokásaik s életmódjuk ismertetésével s különösen az ottani nők világhírű szépségének magasztalásával megint tele vannak hírlapjaink hasábjai s az ázsiai harczterén időző hírlaptudósítók levelei. Hogy tehát a Kaukázus törzsei az emberiség legszebb fajához tartoznak és hogy hölgyeik a női szépség legmagasabb fokával díszedhetnek, azzal semmi újat sem mondtunk, mert a kaukázusi nők már a legrégibb korban ismeretesek voltak utóléghetetlen külső bájokról. Tudták ezt jól az ottani népek és nemis kétek e rájuk nézve nagyon kedvező és hasznos körülményt kizsákmányolni. A leánygyermekeket a föld kereségén sehol sem ápolják és nevelték nagyobb gondal, mint a Kaukázusban, mert a szomszéd Törökország s a többi apróbb keleti államok, melyekben a több-nejűség s a hárem-élet szokásban volt s van jelenleg is, nagyon jövedelmező piacul szolgált Kaukázus élő virágai számára. Megtani-tották őket himezni, ruhákat készíteni s a lehető legcsinosabban és legingerlőbb módon öltözködni. Lelki nevelésökkel, fájdalom, keveset törődtek, holott a nélkül a nők szépsége lehet vakító, bálmulatra méltó, de szoborszerű, hideg és kifejezéselenn maradt mindig. A rabszolgák leánygyermekét épen úgy nevelték, mint az urakéit s szépségökhöz mért áron adták el. A nők árai 200-tól 1000 forintig, sőt sokszor magasabb összegekig is terjedtek.

Igy volt ez régen, s így van még ma is, de az emberkereskedés e finomított neve az utóbbi évtizedekben a nyugati polgárosultság nyomása alatt meglehetősen csökkent. Ma már inkább csak csempészkedésnek mondható az. Rézint az oroszok tiltották el az általuk meghódított kaukázusi törzseknek a nőkereskedést, részint meg maguk a törökök is beláták, hogy ily üzletet nyilvánosan folytatni az emberi méltóság megalázásánál nem egyéb. De azért a jövedelmező kereskedés titokban mégis megvan és a háremek rab-nővárait főleg a georgiai nőkért fizetik a legmagasabb árat. Georgia női valóban remekei a teremtésnek, s nincs okunk csodálkozni a miatt, hogy kelet költői oly lelkesedéssel dicsőítik csaknem természetfölötti bájukat. Nemzeti viseletük nagyon szép, festői és ingerlő, mely gyönyörű nyulánk, de arányos és minden tekintetben kifogástalan tőkélyü termékek minden előnyét pompásan előtűnteti. Különbözik a nők egykori nemzeti viselete mostanában, kivált

az utóbbi pár évtized alatt, jelentékeny változásokon ment keresztül. Kutaisz és Tiflisz sétányain a szép georgiai nők ma már egészen párisi divat szerint öltözködve jelennek meg, t. i. az előkelőbbek, kikre az orosz és európai szokások nagyobb beolvasztást gyakoroltak. A rajzunkon látható nőalakok félig nemzeti, félig európai öltözetet viselnek. A változás, melyen a georgiai nők nemzeti viselete mostanában keresztül ment, alul a lábuknál kezdődött, míg nálunk Európában inkább a főviseletnél szokott a divátváltozás kezdődni. Georgiában mindenképp a csinos himzett börtönkök és az utóztán hordani szokott magas sarkú papucokat dobták el a nők, s amazok helyett finom fehér harisnyákat és európai szabású cipőket kezdettek hordani. Az európai divat e tekintetben ma már csaknem átállott a georgiai nőknél. Csakis a gyönyörű georgiai fejdísz, a csodásan szép, festői hajfonadékokat és a hosszan aláhullámzó fehér gaze-fátyolt (Csadra) lehet még látni Georgiának ugye elkelő, mint alacsony származású nőinél.

A georgiai nőknél teljes mértékben föltalálható az egész nemzet jellemvonása: büszkéek, ha férfiak vagy fivéreik győznek a csatában és megvetik őket, ha legyőzve térnek abból vissza. Ők gondozzák és tartják tisztán a férfiak fegyvereit. A szabadságot ők is szeretik, s a velők folytatott emberkereskedést nem szívesen türök.

Várna és Sumla.

A török dumai várnégyszög erősségei: Ruscsuk, Szilizstria, Várna és Sumla ama négy bástya, melylyel az emberi erő még inkább megszilárdítani törekedett a természet által alkotott ama várat, melyet a török birodalom éjszaka felől, Bulgáriában bir, s melyet éjszakeről a Duna, dél felől a Balkán hegység véd a külső támadás ellen. A természet adta két erős vonalat a török sztratégia nem igyekezett kellőleg javára fordítani, s így történetelt meg, hogy az orosz haderő számba alig vehető veszteséggel kelhetett át a Dunán, mely átkelésére ő maga is 50,000 emberről vesztéséget számított, s csaknem kardcsapás nélkül kelhetett át a Balkánon.

Az európai sztratégák megszokták a két vonal áttörésétől tenni függővé Törökország európai hatalmának sorását. Az eddigi tapasztalat azonban megmutatta, hogy e fölvetés hibás is lehet. A várnégyszöget is be kell venni, vagy legalább kellő erővel körülzárolni, a ki háborítatlan utat akar magának nyitni Konstantinápoly felé; a Duna és a Balkán birtoka arra még önmagában nem elég. Az orosz keresztül tört a Balkánon, igen, — de nincs oka örülnie az előnyomulásának, mert csak most tapasztalja igazán, hogy igazán szoros a Sipka-szoros, mióta a várnégyszögben elhelyezett török hadak a Viddintől érkező Ozman pasa hadaival kezdet fogva, az előnyomult orosz hadtest és a még hátrább álló haderő közé ékeltek magokat.

Az orosz hadviseles ép azon elveken alapulónak bizonyult Európában, mint a melyekben állott Ázsiában. Az oroszok itt is, ott is hátukban hagyták a várakat, meg se gondolva, hogy onnan még veszedelem is fenyegetheti hátukat.

S a mily erős vár Kis-Ázsiában Karsz, ép olyan, sőt részben még hatalmasabb az európai várnégyszög erősségeinek mindegyike. Az európai hadtudomány legújabb elvei alapján vannak megszilárdítva, s ellátva ágyúkkal, élelemmel, haderővel bőségesen, úgy hogy tulnyomó erő ellen is sokáig tarthatják magokat.

Ez alkalommal bemutatjuk a négy vár ket-tébenek rajzát, Várnát és Sumlát.

Várna neve nem ismeretlen mi előttünk, magyarok előtt. Szomorú emlékünk fűződik hozzá, történetünk egy nagy hősenek veresége, s egy királyunk halála, ki hallgatva Róma bujto-gató tanácsaira, megszegette az alig megkötött, s esküvel is megerősített békét, megtámadta a törökök, s ott veszett el a csatában, — mintha az igazságos isten akart volna példát szolgáltatni, hogy az ő nevében tett hitet még a pogány ellenében is meg kell tartani.

Várna tengerparti erőd, ott áll a Fekete-tenger mellékén a Dobrudza alatt, erős kikötővel, míg a száraz felől magas hegyek védik. A most folyó háboruban még nem volt egyéb szerepe, mint hogy kényelmes lerakó helyül szolgált a török sereg után szállított segélyesapa-tok, hadi- és élelmiszerek számára. Az Egyip-

tomból küldött segédhadakat is ide szállította a szultán Hasszán herceg parancsnoksága alatt, kik eleinte 12,000 emberből állottak, de újra megint 7000 főnyi segítséget nyertek.

Az egyiptomi katonák, — írja egy levelező — világos kék, finom posztó egyenruhájokban, fehér lábszár kötővel, fényes fekete fegyverszij-jakkal, vagy pedig fejérettelen vitorlavászon nyári öltönyekkel többnyire négeres, s ép ily idegenszerű, mint festőileg kellemes benyo-mást tesznek a szemlélőre. Kivált a tiszték, kik a csinosagot tekintve, mitsem engednek az európai nyalka tisztéknek, világoskék saceóból varrt, magyar színóros egyenruhájokban igazán gyönyörűek. Majd mindegyik tud arabul, francziául és angolul. Törökül kevesen értenek s érintkezések a törökökkel csak a hivatalos dolgokra szorítkozik. Fölserelésük, fegyverzetük, lovaik mind a legkifizetőbbek.

Hasszán herceg az újabb tudósítások szerint fölkeredezett Várnából csapataival a Dobrudzsába betört Zimmermann serege ellen, melyet a nélkülszűs és ragályos lázak, az ivóvíz hiánya és a posványok kigőzölgése meglehetősen megzavartak. Összeütökésről azonban mindaddig nem hallatszik hír.

Várna és Ruscsuk között, a kaszpídszei vas-uti állomástól öt óra járásnyira felszik Sumla, egész Európa egyik leghatalmasabb erőde s a török hadműveletek középpontja és a főhadi-szállás.

Az érintett vasutállomástól egy jó karban tartott közlekedési út vezet, mely majd meredeken hág föl, majd lejtőn vezet alá a harmadfél mértföldnyire fekvő Sumlába. Eljuthatni bele jó lovakon harmadfél óra alatt. Az út árnyékalan, poros s ki van téve az izzó napnak.

Ez ut közepé táján, írja egy szemtanú, — egyszerre megváltozott a békés környezet. Elémbe tárult a háború. Hosszu, igen hosszú sorokban vonultak nyikorogva és zörögve a bolgár szekerek, fekete csontos bivalyoktól vontatva. Kezdetleges fa járművek azok, egy árva szeg sines rajtok vasból, megrakva gabonával, municzióval és takarmánnyal, kísértetve lovas zaptiekől s cserkesz lovasoktól, kik apró, sajátos módon felszerszámított lovukon találtakoztak velünk. Egytől egytől gyönyörű alak a Kaukázus e délezeren száguldó ősa, — a testéhez simuló hosszú felöltő még nyulánkabbnak, még karcsubbannak tűnteti föl szikár, ideges természet. Elöl a csapat élén egy lovas vörös kis lobogót tartott kezében feje föloldalal és kacskaringós szarkaláb betűkkel, melyek a korán valamely szuráját tartalmazták. Örszemek jártak-keltek mindenfelé. Trombitahangok hallatszottak, s a mint egy merész fordulónál az ut meredeken lefelé szakadt, — ott állt előttünk a jevársátor-tábor, sok ezer sátor. Ez az ottomán dunai had-sereg.

Mintha beleékeltek volna a hegyek közé, oly szorosan, feketén, füstösen feküdt Sumla előttünk. A meglehetősen barátságatlan külsejű, sötét város élénk ellentétét képezte a tábor nyüzsgő, derült képeznek, s a várost kerítő zöld erdőhöz.

A ki a sumlai erődöt így képzelte, a hogy az erődöt általában képzeli szokás, az nagyban csalódik. Nincs itt magas, meredek körfal, nincs zörgő fölönő hö, komor várkapu örökkel s ásító ágyúkkal; nincsenek piramisba rakott golyótömögek, szóval nincs itt semmi abból a katonai képből, melyet a képzeltet oly élénk színekkel szokott maga elé festeni.

Ugy vonul itt be az ember Sumlába, mint akármely más nyílt városba, s kivéve néhány, most kórházzá alakított nagy laktanyát, misem emlékeztet, hogy egy hadászati fontos, talán a legfontosabb ponton, a török hadműveletek középpontján vagyunk.

Sumla őrői és védői azok a hegyek, a melyek környezik, s a melyek tetejére most széles szekerűtak vezetnek, úgy hogy bármely magaslattal a legrövidebb idő alatt megrakhatni ágyúkkal. Messze kerül el a sok erőd, mely az ellenséget távol tartja már attól is, hogy a várat csak meg is közelíthesse. Minthogy a kilátást Sumlából a csupán a vasut felé hezagos hegyek elzárják, az erődök maguk nem is láthatók, így hát a tájnak még ez a harcziás részlete sincs szemünk előtt.

A sajátságos fekvés nem engedte a várost kiterjedni s tulajdonképp csak két óriási hosszú hársor képezi Sumla városát, melyek közül az

egyik felül a hegy-lejtőn, a másik alól a völgyben húzódik el, tömérdek apró kurta, lépcsős síkatokkal levén összekötve egymással. Ilyen éjszakai Bulgária tájjonképi fővárosa.

Huszontöt-harmincezerre tehető lakosainak közel két harmada bolgár, kiknek itt kitünő fiú- és leányiskolák vannak, melyekben a tanító-kör mind a szent Oroszországban végeztek tanulmányaikat. Nem is mulasztják el tőlök telhetőleg terjeszteni az ott magukba szívott szellemet. Az ottomán kormány szelid túrelme megengedte, hogy a muszka elvek ily rendszeres bevitt találjanak birodalmába. A bolgár negyed képezi Sumla legnagyobb részét, izléssel épült többnyire egyemeletes házakkal, a bolgár-roknlí oly kedvelt barnakékre festve.

A bolgárok a legnagyobb békében és egyet-értésben élnek a török lakossággal, melynek házái minden városrészben egyenlők: alacsony, faházikók, apró rostélyos ablakokkal, örökké zárt kapukkal, melyeken vaskalapács lóg. Minden ház végében van egy kis kert.

Az utózik a magasan fekvő török negyedben csendesek és üresek nappal. A férfiak a bazárban vannak vagy a kávéházban, az asszonyok otthon gyermekeikkel, s csak nagy ritkán suhan el egy-egy elburkolt alak, a jasmakot gondosan arca elé huzva, egyik házról a másikba. A török nő szeret látogatni járni s van is módja benne; mert a házmellett kertei határosak, egyikből a másikba kis ajtó vezet, s a török nőnek telkét sem kell elhagynia, mégis látogatóban lehet.

A város végében laknak a zsidók egy zigzagos, görbe keskeny negyedben, melynek szenny-nyos utczáján patak foly keresztül, mely tavasz-szal hóolvadáskor mázsás köveket hengerit le magával a hegyekről. Az itt lakó zsidók, mintegy 500 család, Törökország leggazdagabb zsidai. Ők bérlik a kormánytól a bolgár tizedes tömérdek pénzt keresnek, melyet aztán hitközségük tagjai közt fölőstannak. 1866-ban azonban rossz termés lévén, a sumlai zsidók többet vesztek a bérleten egy millió török fontnál. Ekkor föl is hagytak a bérlettel.

A sumlai örmények is külön telepet képeznek, de az nem jelentékeny. Ha itt-ott föl nem tűnnek egy-egy örmény nő sajátságos fejdisze, eszébe se jutna az embernek, hogy itt nagyobb száma gyűlt együvé az Ararat hegy vidékén lakóknak.

Az utcaiz csempész.

— Londoni korszolat. —

Csempész Angliában sokféle van; többnyire merész tengerész, kik mint a tengerpart zátornyainak jó ismerősei, kicsiny gyors vitorlásaiak szélben és viharban biztosan átvezetik az őrhajók közt. Hasonlíthatnak a többi angol tengerészhez, s ennél fogva lényegesen különböznek a csempészek azon fajától, melyet ezuttal jellemezni akarunk. Hogy megkülönböztette legyenek a közönséges csempészekről, kik rendszeren a tengerpart mentében űzik mesterségüket, nevezük őket utcaiz csempészeknek, kik az angol nagy városokat, s különösen pedig London ritkábban látogatók és a jámbor idegenek tapasztalatlanságával, jóhiszeműségével üzérkednek.

Az utcaiz csempész külsejében nem sok tengerész jelleget árul el. Nem visel sem kécsikus ingöt, sem bő vászonnadrágot, sem szalmakalapot vagy övet. Sőt annak bizonyoságnak, hogy mily csekély köze van a tengerrel, még „nadrágtartó” is vet vállaira, s általában inkább hasonlít kutyakereskedőhöz, mint hajóshoz. Rendszeren a nagy boltkirakatok előtt tartózkodik, a hol mintha azok tárgyait vizsgálna — könnyen fölisméri, miféle emberekkal van dolga. Napnyugtával ereszt szelnek vitorláit, s legközelebbi szakmányát a „Regent Street” gazdag vizeiben ejti. Fogásmódja nagyon egyszerű és könnyű. Ha az áldozat már horgára akad, mellé lopózkodik, halk, majd nem suttogó hangon szólítja meg, rendszeren azon néhány szóval: „Nincs szükséges uram szivarokra? egyenes szállítmány, igen jótányos.” Ha ennek nincs hatása, követi a második, már valamivel erőteljesebb felhívás. „Chinai selyemszövetek, francia csipkék, indiai sálók, finom batiszkendők.” A tapasztalatlan halandó többnyire már az első fellépésre megadja magát, s ilyenkor a csem-

pésznek nincs egyéb teendője, mint martalékát valami félreeső kis tengeröbölbe kalauzolni, hol kényekedve szerint kifoszthatja. De mégis terhes feladat, s nagy óvatosságot igényel, hogy mindazon szirteket kikerülje, melyek a rendőrség alakjában törnyosodnak, de a csempész mesterileg érti szerepét; mint afele tapasztalt hajókalauz, minden veszélyes pontot jól ösmér, s oldalmozdulatokkal ügyesen elkerüli azokat. A hajózás végzélya a biztos tengeröböl, valamely szűk félreeső utca vendégfogadója, melynek bejártába gyors fordulattal kanyarodik be.

Most már hátulról fedezve van. Valamely mosókonyha vagy egyéb melléképület sötét zugába, hova emberi szem nem hatolhat be, czipeli magát áldozatát. Mindez néma csöndben történik; már előbb abban hagyta áru dicsérését. Majd alacsony ajtón át valami oda léle be lép, mit nem világít barátságos napsugár. Bízalmasan maga-tja meg áldozata kezét, s épen úgy viseli magát, mint az illedelmes bajnok földre sújtott ellenfelével szemben.

A barátságatlan csöndet megtörő első hang, a gyufa rángatása, mire aztán vékony fagygyertya erőködik a jelenet korom sötétségébe némi fényt árasztani, s egy másik csempész izmos körvonalait engedni láttatni, ki lábujjhegyen osont be. Most már rendben van minden. Drága sálók bontatnak ki, s redőztetnek szét az egyik csempész széles vállain, hogy a szín csabító pompája kivehető legyen. Ibohaszínü dobozokat, tele a legfinomabb csipkével raknak a szennyes asztalra, mi közben a merész válagzó az áruk eredete és értéke felett, mesésen mesésőbb történeteket beszél, vegyítve a becsapás alkalmával leküzdött hajmeresztő veszélyekkel.

„De hát hol vannak a szivarok?” — „Oh igazán, önnek szivarok kellene; Jim hozz csak egy ládával. Elővigyázatból történik, hogy összes készletünket nem tartjuk egy helyiségben, nagyon utánunk vannak!” — Jim hamar visszatér, bár nem találta meg mindjárt a ládát, de legalább néhányval izelőlű megkínálhatja a vendéget. Ezek a legvalódibb, s legfinomabb havannák, s még háromszoros árért sem kaphatók sehol. A havannák meggyújtva, s a lépre került határozott kételynek merész hangot adni azok valódiságára nézve, mi a csempészknél oly felháborodást idéz elő, hogy az egyik, a mind hangosabbá váló szóváltás miatt támadt meglepetése ellensúlyozására, szükségesnek tartja az ajtó bereteszését.

Ez már a vendéget mégis csak nyugtalanítja. Oda nyilatkozik, hogy ma épen nincs szándoka szivarokat venni, s fenyegetőleg követeli kibocsátását. Ez aztán már felházza a csempészek vad elszántságát. Az egyik széles vállaival az ajtóknak támaszkodik, s minden ketektoria nélkül fejt ki politikája alapelveit: „Ilyen kifogás itt nem ér semmit, én innét addig meg nem mozdulok, míg ön valamit nem vásárol. Ez már csakugyan szép volna, önt üres kézzel engedjük távozni, hogy a fogdámegetek nyakunkra uszítsa; sőt mi még azt sem tudhatjuk, nem valami hivatalnok-e ön? A mi magunk biztosításá végett önnek valamit vennie kell. Ezer bocsánat! mi szegény örögök vagyunk, kik életünket nem azért koczkáztatjuk, hogy aztán semmiért hurokra kerüljünk.”

Itt nincs rés a menekésre. Annyi tisztán áll, hogy a martalék addig nem folytathatja felbuzsákosított pályáját, míg kíváncsiságaért meg nem adózik. A csempészek fenyegetőleg néznek ki, vonásaik mind sötétebbek lesznek, ide járul még a suttogás, köhögés, dörmögés, a mi mind nem valami kecsesített jelenség. Hogy a kölcsönös béke helyre álljon, a szerencsétlen módosítja a szivarokról ímént kifejezett nézetét, meg sem oly roszak, mint eleinte látszottak. A fegyverszünet egyezségre nyújt kilátást, s végre szerencsés megoldás is jó létre oly feltétel mellett, hogy az illető megvesz egy láda szivart a legjobb havannából két font sterlingért, s ráadásul még egy batiszkendő árát megfizeti. A szivarok ugyan nincsenek kéznél, hanem helyette az egyik csempésztől rendes elismeré-vényt nyer a kiíezett összegről azon igérettel, hogy a láda másnap reggel ebbe meg ebbe a vendéglőbe fog szállíttatni. „Ugyan mily czim alatt, ha szabad kérdenem?” A kérdezett nyugodtan oda adja névjegyt. Mindkét fél teljes egyetértésben hagyja el a bűzhödöt helyiséget, de a távozó a pitvarban különösen hangzónak

találja, midőn valaki a csempészeknek utána kiáltja: „Kérem a négy szivar még nincs kifizetve.”

Egy pár hétig a jó ember naponként megkérdezi a vendégfogadóban, nem érkezett-e oda egy láda szivar, ilyen meg ilyen czim alatt. Nem tud róla senki semmit, s így lassanként felhagy a reményével. Nem sokkal járt jobban a batiszkendővel, melyek párnai viselés után haszontalan rongyokká válnak. Majd egy hónappal később véletlenül észretalálkozik a csempészzel, s egyenesen előbe áll, hogy a szivarokat nem kapta meg, ennél fogva visszaköveteli pénzét. A vakmerő szeme közé nevet; nem ösméri, s még kevésbbé van tudomása szivar-ról vagy valami két fontos tartozásról, hanem helyette oly gorombasággal halmozza el, az öt megszólitani merészlöt, hogy a feltűnés elkerülésé végett, jónak látja aláztatatosan visszavonulni. Mert hiszen maga az áldozat is büntetésért érdemelne.

SERVADAC HECTOR

KALANDOS VÁNDORLÁSA A NAPRENDSZEREN ÁT.

VERNE GYULÁTÓL.

MÁSODIK RÉSZ. — MÁSODIK FEJEZET.

A tudós kimondja a várt szót.

Mig az urak vitatkoztak s találgattak, az alsóbb rendű személyzet folytatta a maga dolgát. A spanyolok, természetükönél fogva könnyűek, az oroszok mindent uraikra szokván hagyni, még hogy helyettök gondolkodjanak is: az idegen érkezése rájuk valami különös hatással nem volt. Mit tudták ők, hol járnak a világ-űrben. S ha visszatérnek valaha a földre, s ha nem; élnek a míg élhetnek, egyszer ugyanis meg kell halni. Így hát, teljes gondtalanságban lefelekedtek, mikor az éj eljött, mint mások.

Ben-Zouf, betegápolóvá varázsolva át, a tudós ágya fejejénél töltötte az éjt. Minden figyelmét a betegre fordította. Leste léleketét, letörtülte izzadságát, szíverősítő csöppeket öntött szájába, s füleit önkívületében ejtett szavaira. A Gallia név leggyakrabban ismétlődött e láz álom-nyilatkozataiban. Mintha el akarták volna tőle rabolni az üstökösét, néha úgy dühöködött álmában. Ben-Zouf különben mitsem értett a beteg aggodalmaiból s gyöttrésesüiből.

Mikor a nap (nyugaton, mint mindig a Gallián) feljött: a beteg még aludt; de Ben-Zouf figyelmét most egy más esemény vette igénybe.

A Nina-kaptár fő-üregét elzáró nagy ajtón ismételt zörgetés és kopogás hallatszott. Ben-Zouf ki akarta nyitni; de ismét gondolta, hogy bizonyosan rosszul hallott. Aztán nem is kapus ő; nyissa ki, a kinek kevesebb dolga van. Meg sem mozdult a beteg ágyától.

A barlangüregekben mindenki aludt még. A zaj azonban ismétlődött, s egyre türelmetlenebbé vált; mintha nem is kézzel, hanem valami keményebb eszközzel döngötték volna az ajtót. — Lelkemre, ez már sok! mondá Ben-Zouf. Vajon ki lehet?

S azzal a főkjárat felé indult.

— Ki az? kérdé, az ajtóhoz érve, épen nem nyájás hangon.

— Én vagyok — felelé egy alázatos, edes-kés hang.

— Ki az az én?

— Én, Hakabut Iszák.

— S mit keressz, Asztaróth?

— Kérem, nyissa ki.

— Mit akarsz? A portékádat árulod talán?

— Hisz ugyanis tudja, hogy nem fizetik meg.

— Eredj hát a pokolba!

— Ben Zouf ur, — kezdé újra a zsidó leg-alázatosabb behizelgő hangján, — ő kegyelmes-ségével a főkommandó urral szeretnék beszélni.

— Még alszik.
— Megvárom, míg felébred.
— Várd hát ott, a hol vagy, Ábimélek!
Ben-Zouf épen vissza akart térni helyére, midőn Servadac kapitány, kit a zaj felköltött, odaérkezék.

Megtudván a zaj okát, parancsolta Ben-Zoufnak, hogy bocsássa be a zsidót.

— Mit akar? — kérde tőle hidegen.

— Az idegen ural akarnék beszélni, a ki tegnap érkezett ide?

— Honnan tudja már?

— Tartánomról jól láttam, mikor ide hozták.

— Talán ismeri?

— Nem, azt nem mondom, de szeretnék beszélni vele, mert úgy hiszem, a Földközi-tenger északi vidékéről jö s híreket hoz Európából.

Izsák, makacs elvakultságában most is ott volt még, hogy híreket várt Európából! Neki az a tenger most is a Földközi-tenger volt; s csakis az alkalmas időt várta, melyen árucikkeivel újra megindulhasson e tenger partvidékeire.

Servadac tudta, hogy Izsákot észrehozni nem lehet, azért nem is törődött vele, s szavait feleltre sem méltatva, vállvonva fordult el tőle. Ben-Zouf bizonyára nem kevesebb megvetést érzett a zsidó iránt, de épen azért szóba eredt vele, hogy megajtszassa kissé.

— Nem csalódtam hát mégis, — kezdé újra a zsidó, — csakugyan érkezett ide tegnap egy idegen!

— Az ám, — mondá Ben-Zouf.

— És ha szabad kérdezem, mely részből jö Európából?

— A baleári szigetek egyikéről. (Ben-Zouf azt leste, mit akar e kérdéseivel Izsák.)

— A baleári szigetekről! Ah, be szép pontja a Földközi-tengernek! Be felséges üzleteket csináltam ott néha napján! De hisze szigetcsoporthoz alig van huszonöt kis mérföldnyire a spanyol partoktól s így lehetetlen, hogy ez idegen ur híreket ne hozott volna Európából.

— No, persze, kétségkívül! — mondá Ben-Zouf kértelműen.

— Azonnal beszélni kívánok vele; édes Ben-Zouf ur, nem nézek egynehány aranyra — akarom mondani tallerra, ha rögtön szólhatnak vele.

— Fájdalom, nagyon ki van fáradva, alszik.

— Ha felköltenék —
Erre Servadac is megfordult s haragosan szölt a zsidóhoz:

— Hakabut Izsák, azt meg ne próbáld! Várd el, míg magától felébred.

— S akkor megengedi nagyságod, hogy beszéljek vele?

— Sőt kívánom, hogy jelen légy, mikor új lakostársunk elmondja nekünk mi híreket hozott — Európából!

Nem is kelle soká várniok. Rosette Palmyrin tanár épen felébredt s türelmetlen hangon kezdett kiáltozni. Mindnyájan s mindenfelől siettek és sereglettek ágya körül, Timaseff gróf Procop hadnaggyal, Servadac kapitány Ben-Zouffal, a ki alig birta visszatartani a zsidót, hogy legelőre ne tolokadjék.

A tanár csak félig volt még felocsúdvá s szüntelen Józsefet kiabálta. Kétségkívül így hívták a szolgáját, de a kinek semmi nyoma sem volt a formenterai sziklán s így valószínűleg Európában maradt, mikor a katasztrófa elszakította urától. Csakhamar azonban elfogadta Ben-Zoufot József helyett és csak a kávéját sürgette. A derék Ben-Zouf sietett a kony-

hába s nem sokára egy óriási csésze kávéval tért vissza, még füstögölve.

— Ugy, ugy, — szölt látható meglepedéssel a tanár. — Kávé nélkül nincs tiszta eszme, sem világos ész; arra pedig ma ugyancsak szükségünk lesz.

Mikor reggelijét elvégezte, s közbe-közbe egy-egy „All right“ — „va bene“ — „nil desperandum“ —féle közbeszólást tett, maga kezdé meg a mindnyájak által várva-várt társalgást, egyenesen a főtárgyra vive a beszédet.

— No urak, mit szólnak önök a Galliához?

Servadac épen azt a kérdést akarta tenni egyelőre, hogy mit nevez a tanár Galliának, — mikor Hakabut Izsák elejébe vágott. Az ághoz sietett, melyen a tanár feküdt, ki a szellem embereinek sajátos ösztönével, undorral tekintett az önző emberre s őt eltaszította magától. De az nem tágitott.

— Uram, — mondá, — az Ábrahám, Izsák és Jákob istenére kérem, kényszeritem, mondja meg: mi hir Európában?

— ÉN, HAKABUT IZSÁK.

SERVADAC HECTOR VÁNDORLÁSA.

— Európában! — kiálta föl, csaknem gőrcsős nevetéssel Rosette ur. — Ez az ember Európáról akar hírt hallani. — Mi nap van ma, uraim? — Kérdé a többiekhez fordulva.

— Ápril 20-dika, — felelt Servadac.

— No hát, ma, ápril 20-dikán Európa épen százhuszonhárom millió mérföldnyire van tőlünk.

Hakabut Izsákot mintha mennykő-csapás érte volna e szóra.

— De hát itt mitsem tudnak? kérde a tudós bámulva.

Servadac most röviden, de szabatosan elmondta a mit tudnak. Elmondta január 1-sői észleleteiket; a *Dobryna* fölfedező útjait a Földközi-tengeren, a még megtalált néhány pontot, a tuniszi-, szárdinai-, gibráltári-, centai-, formenterai partokat, a Kunyhó-szigetet, s a tűzhányót, melynek kattanástól melegegnek.

Rosette Palmyrin a türelmetlenség látható jelei közt hallgatta végig ez előadást.

— De hát mit gondolnak önök, uraim, hol vannak e pillanatban?

— Valami új asteroidon — mondá Servadac, — mely a világűrben lebeg s pályázik.

— S mit gondolnak, miféle asteroid ez, honnan került elő, s hogy kerültünk mi reá?

— Azt hisszük, a földgömbből kiszakított nagy darab —

— Kiszakított darab a földből? S ugyan ki szakította volna ki?

— Hát egy üstökös, — a melynek ön, tisztelt tanár ur, a Gallia nevet adta.

— Jó, jó, uraim, — szölt a tanár fölemelkedve ágyában. — Ez sem rossz; de nem így van.

— Hát?

— Annyi igaz, hogy egy azelőtt ismeretlen üstökös, nem ugyan összeütközött, de csakugyan horzsolta a földet a múlt december 31 és január 1-sője közötti éjjel, 2 óra 47 perc és 35/10 másodpercig; de nem tört le a földből nagyobb darabot, csak néhány kis pontot horzsolat le, azokat, a miket önök utjokban találtak.

— E szerint tehát hol vagyunk? — kérde mohón Servadac.

— Mondtam már, hogy az én üstökösömön, a Gallián!

S a tanár szeme diadalérettől ragyogott.

(Folyt. követc.)

Egyveleg.

Régi görög gyarmat olasz földön. Egy régi görög gyarmat áll fenn: Piannella az Ábruzok közti városkában. Jóllehet e gyarmat az ó-kor első századaiból származik, lakói ma sem felelték el nyelvüket s életmódjuk, szokásuk ugyanaz, mint volt őseiké. A görög kormány tehát, mint a „Corriere delle Abruzzi“ jelenti, felszólította távol élő honfitársait, hogy térjenek vissza hazájukba, jó feltételekkel biztatva őket. Ugy hallatszik, hogy a gyarmatosak nemsokára el is utaznak Görögországba.

Távirati közlekedés a föld és víz alatt. A napokban adták át ünnepélyesen a közlekedésnek azon új távírdai vonalat, mely a Rajnán keresztül Berlin és Mainz között létesült. A megnyitó ünnepélynél dr. Stephan, birodalmi főpostamester is jelen volt. E távírdavonal, mely a föld s részben víz alatt van elhelyezve, 80 német mérföld hosszú és Mainzot, Frankfurtot, Lipését, Kasselt, Hallet és Berlint köti össze. Tervben van, hogy még az év folyamában Berlint, Hamburgot és Kiel-t hasonló módon kötik össze.

Róma lakossága. A mai Rómának, mely az új olasz királyságnak fővárosa s egyszerűen a római pápának székhelye, a legújabb statisztikai adatok szerint 280,000 lakosa van, kik 13,550 épületben laknak. Rómában van 347 katolikus templom, 8 evang. kápolna s 4 zsinagóga; továbbá 36 községi iskola, melyeket 15,407 gyermek látogat. Vendéglő, szálló, kocsma van összesen 3840.

Uj büntetés-mód. A linezi „Volksblatt“ írja: Az emmi országon sajtószériú látványoknak lehetnek tanui az utazók. Az utat szegélyző fákon ugyanis odakötözve derekánál fogva több dragonyos függött, kiknek kezeit, lábait összekötözve, e kényelmetlen helyzetet szabták ki büntetésül, mivel őrmestereket bántalmazták. A rég divatozott fesszős eltöröltetvén, az ezred parancsnoka e furszagos eszközökhöz folyamodott. A legényeknek két-három órán át kellett függni föld és ég között.

Az első japán hajó Európában. A londoni kikötőbe néhány nap előtt megérkezett az első japán hajó, s ez az első, mely egyáltalán Európában kikötött. A hajó vitorlás s a Jöremény-fokát megkerülve tette meg útját 141 nap alatt. A legénység 34 csupa japán emberből áll. A hajórakomány állt 1000 tonna rizsből.

Bukaresttől Szisztováig.

Eredeti tudósítás.

Bukarest, 1877. augusztus 15.

Most jövök Szisztovából. Kérdezik talán, hogy ugyan mit kereshet ott egy magyar ember, kit a véletlen épen a háború folyama alatt vetett Romániába? Hát rome megmondom: kétszáz ezer ember sokát eszik, a máskor boldog Bulgáriában az idén részint nem volt a ki vassen, részint a nagy nemzetboldogítás miatt nincs ki arasson, s a roppant beözönlő sereget a Duna balpartjáról kell kenyérral, sőt szénával is ellátni; gondolám tehát, hogy valami liszt, árpakása, zab vagy efféle szállítmányra szerződöm. De oh Jemine! hoztak ezen urak magukkal vagy 10 ezer — az oláhok véleménye szerint vagy 40,000 — muszka zsidót; sűrű-forog az mindenütt, elkapja az ember orra elől a bérkocsit, igérvén többet mint a kocsis kér, kiszorít a vendéglőből, el a laackonyhánál az asztaltól, megsiketít fecsegő lármájával, megbetegít fokbagyma-büzzével, utadat állja mindenütt, hadonáz, lökdös, gázol. Ezek elől ütni el valamit, merő képtelenség; közéjük elegyedni? . . . tisztelem az emberi egyenlőséget a törvényszék előtt, de brrrr! inkább koplalok egy kicsit, s ha nem volna más választásom, jobb szeretném az egyes börtönt, mint az örökös ezek között lételem.

No de nem erről akartam én írni, hanem el akartam mondani, mit láttam az uton, azaz hogyan utaznak most Bukaresttől Szisztováig?

Az lévén a hire, hogy Gyurgyevo halomra van löve, nem is vett m vasuti jegyet tovább Fratestinél, már azért sem, mert láttam, hogy a temérdek orosz tiszt és veres-keresztes dáma is mind odáig vesz. Pezsgő életnek kell ott szülemelni, gondolám, hol ezer meg ezer ember száll ki, száll be naponként, aztán magammal vittem rumny utlevelem, revolverem, jó nagy plaidemet és egy napra való enniválót. Egy másod osztályú kocsihoz jóelőre helyet foglaltam; jött az indulás perze, de még csak első csöngették — egy negyed — két negyed — egy egész óra eltelt . . . azonban mi csak ültünk és türelmetlenkedtünk a rekkenő meleg vagonokban. Végre másfél órai várakozás után berobogott a mellék vágányokra 2—3 hosszú vonat tele tömve pleznai sebesültekkel. Ekkor aztán nagy lassan megmozdultunk pár órával később, mint kellett volna.

A mint a sebesültekkel teljes vonatok mellett lassan végig vontattak bennünket, különösen feltűnt, hogy minden második betegnek balkarja, minden harmadik arczának vagy fejének balrésze van bekötözve, világos jelül annak, hogy a fegyvert vízszintesen csipőhöz szorítva mennek, lőnek és töltnek, folyvást baloldallal előre az ellenség felé. Szegények, mind szép szöke szakálú, vagy többnyire még bajszatlan fiatalok voltak.

Utitársul kaptam három telivér orosz tisztet, egy angolt, és egy orosz sapkás pöffeszkedő buta bulgárt, ki imigy-amugy nyefegygett nyelvet nem érttem, angol ismerősöm pedig jónak látta nem politizálni, hanem csupán vadászatról s utazásairól beszélgetni, természetesen angolul, mert a mig egy embert talál, ki őt imigy-amugy megérti, addig az angol más nemzet nyelve használására nem alázza le magát. Gradistén angolom is kiszállott, s kezdődött részemre azon kellemetlen helyzet: négy olyan ember társaságában bezárva lenni, kikkel nem beszélhetünk, min azzal vélek segíthetni, hogy egy ócska német lapot kezdtem olvasgatni. Erre a mellettem ülő orosz százados megszólít németül, hogy: ha szabad kérdezem angol ön,

vagy német? — Nem uram egyik sem, sokkal rosszabb, ha úgy tetszik. — Lengyel lenne ön? — Nem kérem, én magyar vagyok. — A la bonheur! de hát miért mondja magát rosszabbnak, mint az angol, az csuf irigységből vagy csupa pénz-érdekből ellenségünk; önöknek ellenben teljes okuk van annak lenni, mert mi önökön iszonyu jogtalanságot követünk el 49-ben; különben én részemről nem orosz, hanem finn vagyok, s biztosíthatom önt, hogy nálunk a magyart bálványozzák s a finn nyelvet az önök pártján szép és tökéletes nyelve által fogjuk teljesen kimivelni.

Feledtük aztán a politikát, etimologizáltunk, mignem azon vettünk észre, hogy Fratestiben vagyunk 6 óra helyett esteli 9-kor. Pillanat alatt átlátva, hogy itt se kocsi, se hely nincs másnak, mint orosz katonának, kiktől hemzsegett az állomás környezete, folytatám utamat Gyurgyevoig, mely innen már csak egy mérföld.

Gyurgyevoának legszebb szállodája a dunaparti *Bellevue*, aztán beljebb az Európa, Concordia és Hotel Paris; mindezek most üresen állanak; itt-ott, a hova az építés nem számitotta, ablakokat nyitott rajtok egy-egy török gránát, a kész ablakokból még kitördelte az üveg táblákat, és bár a világért sem úgy néz ki a város, mint egy ostromlott vár kinézni szokott, bár egy lélek sem esett el török bombától, mégis e pár napi kóztoló a háborusdiból úgy elrémítette lakóit, hogy a városnak Dunára néző fele teljesen elhagyott, csak az indóház közelében van némi élet, hova a roppant távolság miatt alig-alig tévelyedett volt egy-két magas rőptű gránát.

Kaptam nagy nehezen — egy kétes jellemű hölgy kivártélyozása után — egy szobácskát valami bulgár szállodában 7 frankért. Az emeletes épület kívülül csinosan sárgára van festve, belől a szoba újdont ujan riktó színekkel, ezíra virágos arabeszkkel díszítve; hanem a padlót még soha föl nem mosták, a vaságy hevederjén keresztül érzene a piszkos szalmazsák; a lepedőt, párnát és paplant mosatlansága miatt ki kelle dobnom és saját köpenyemmel s plaidemmel takaróznom. De alvásról azért szó sem lehetett — a fal arabeszkjei éjjel megmozdultak és fantasztikus alakokat öltöttek a poloskák csoportosulásai, s ide-oda hullámzása szerint, — bolhapor és égő gyertya oly keveset értek e legió elűzésére, mint a sáskának a harangzás, s hogy a mulatság szebb legyen, jobb felüli szomszédjaim, kiktől csak egy ezíra deszkafal választott el, világos viradig muzsikáltatták magukat vihógó hölgyek társaságában, balfelől meg három orosz tiszt megunva a káromkodást a fergek, rosz ágy és láрма ellen, csajt, rumot, utójára szintén hasonló női társaságot s másik bandát hozott magának, szólt azután a kétféle nyirkogó nőta, míg a fényes napsugár szét nem üze e borzasztó kísérteteket. Ezért megfizethetem a 7 frank szállásbért!

Négyeszer áron fogadtok kocsim már reggel 5 órakor előállott, a tivornystól álmos, épen lefeküdni készülő pinczerek még csak egy fekete kávé sem adtak, fejem kábult az álmatlanságtól, de üdülést reméltem az emberi rondaságot megtisztító örök friss természetűl a szabadban. Jöltévé hívós nyugoti szellő lengedezett szemközt a máris 20 foknyi meleget enyhíteni. Alig értünk azonban ki a város durva kövezetéről a mezei utra, gerliczebugás és az itt honos örves pacsirta csengő dallama helyett eleséggel végtelen szekér-sor zörgése s az oláhokat jellemző kenetlen kerék fanyar nyirkogása sérté füleinket; a mezei utat arasznyi mély puha porrá vágta fel a rajta elment sok ezer ember, s a szellő vastag lomha felleget vert

belőle, melyen a napsugár sem hat át, melytől fájó égéssel lecsukódik a szem s a lélekzetvétel perczekig teljes lehetlenné lesz. Óra hosszat haladánk így, döcögve az útfélen, míg meg-előzhettük a még korábban indult pár száz terhes szekeret; elértük a kőkutat, melyet oly epedve vártunk, mint a szaharai utas, de itt meg vagy száz kozák ivott és itatott s merített vizet a távolabb pihenő csapat bádóg kulacsába; a mint felhuztak egy-egy veder vizet, tizen is nyomták egyszerre belé edényeiket, az erősebb iszonyu rugásokkal és öklök bökésekkel döfte el a gyöngébbet. A mennyire szánsalmat ébresztett e sok szomjas, lankadt arcz látása, annyira megbotránkoztatott ez egymás elleni baromi durvaság.

Végtelen hosszú falutlan síkságon vezet az ut egész Bragadirig, buzakeresztek és portól — melegtől gőnyedező magas kukoricák közt; hajdan, mint itt beszélük, ez volt a legszebb tűzök vadászó helyek egyike — most még a kányák és a keselyűk is kerülnek e tájt, tán még azoknak is undorítóvá lett az uton elesett lovak és bivaftoktól bűzhöd levegő, vagy elmentek túl a Dunára, hogy a máskor rettegett embereken lakmározzanak.

Bragadiron borzasztó részleteket hallottam a futásról. Itt még egész csapatok húzódtak át fegyvertelenül, s vissza se nézve futottak a nagy kukorica táblákig, ott elbujtak félve, remegve, s csak másnap, harmadnap kullogtak elő, mikor látták, hogy a török nem jött át a Dunán; hanem a magukkal hozott szegény polgári török foglyokat, nőket, gyermekeket agyonverték, ha éhségtől, fáradtságtól elcsigázva velök futni nem bírtak. Maguk a szemtanu falusi oláhok szánsalommal és irtózáttal beszélnek lopva-félve erről, csak a fővárosi lapok tagadják, hogy az oroszok kegyetlenkednének, csak az itteni parfumos dáma mondják nagy léleknyugalommal, hogy az lehetetlen, hisz az oroszok *mivelt kereszténynek*, csak a török pogány és barbar képes olyanokra!

A szisztovi hidon azt hittem, ugyancsak megvizsgálnak majd utlevelet, mállhat; de biz ott még ör sincs, szakadatlan jövőmenő szekerek, lovasok, gyalogok, oroszok, bulgárok, rumunok, zsidók, összevissza jönnek-mennek tarka vegyületben, nem törődik velök senki, vagy tán csak a nem vélt vereség okozta e rendtelenséget, nem tudom, mert kérdezősködni életveszélyes merénylet lenne. Örültem mikor ismét erről lehettem a Dunán; egyik zimniczi ismerősömmel megháltam a tornáczon, s másnap visszajöttem azon az uton, a melyen mentem. Kérdem szép csendesen e zimniczi bulgár ismerősömet, hogy tetszik neki a boldoggá léte? ós pillantott orosz tisztektől elfoglalt szobáira, kozákoktól hemzseggő piszkos, feldült kertjére s meg-arázta rokkja galléja hegyét, a mi keleti nyelven a legerősebb kifejezése annak, hogy „ments meg Isten tőle!“

Épen midőn kedden este visszautazék Gyurgyevoán át, ismét megkezdék a balpartí útegek is a bombázást Ruscsuk ellen; 14 napig a pleznai — de a töröktől ki nem szákmányolt — katasztrófa után még a Ruscsuk ostroma is félbe szakadt volt, ma látom a román lapokból, hogy Ruscsuk ég, és hogy a török is viszozozza a tüzet Gyurgyevoának, min ezek a jó román atyafiak irtóztatóan megbotránkoznak, szidják a barbár pogányt, a mint tőlük telik — pedig ahhoz tudnak ám! — azon népjog megsértésért, hogy egy nyílt várost lövet! Különben ilyen igaz mértékkel mérik itt a kegyetlenkedéseket is, a törökök által elkövetett borzalmakat iszonyu kommentárok mellett pogány szidalmakkal kürtölik; de a bulgár bosszúálló sereg (ezen czimen alakult itt néhány század)

irtóztató gyilkolásairól hallgatnak, határozottan tagadják, vagy némelyik öszintébb elneveti rá magát s azt mondja: „Hja paraszt az már más! az csak pogány, úgy kell neki!”

Egressy Gábor emléke.

Vége van tehát a legutolsó, a legnehezebb szindarabnak is, melynek végjelenetében kibonyolult az élet titkos szövvénye! A kárpit lefordult, hasztalan hívja a földszint maradt közönség a darab hőseit; a kárpit remeg, a nyilánál ott a hős összerogy!

A szövegetek, az élet ragyogó csillárjai kialudtak. A kárpion belül mély csend, felhomály.

Ebben a felhomályban, mely nemcsak nemzetünk, hanem az, általános művészet nagy templomát borítja most egy halottat látunk kiterítve. Az arcz fel van takarva.

Ki ne ismerné az arcznak vonásait, mely mint a főpapnak arca, annyiszor villanyozta át fényözönrel a templom belsőt, ki ne ismerné az arczvonásokat, melyek fényes felhő alakjában lebegtek annyiszor a magyar Thália templomának szövetség-ládája fölött?

Látogatók érkeznek. Halottnézők jönnek messze földről. A fiatalabb nemzedék illemti jön az idvezülő művész földre hullott palástját, hogy kettős mértékben vegye és sajátítsa szellemét. A hajdani barátok rítkult sora, a bajtársak serege, homlokukon a bánat borjáival, szemökben a fájdalom könyveivel, melyek nemcsak az ő emlékére hullanak, kik vele együtt korunk pótolhatlan veszteségei.

Közöttük jöttem én is, hogy megtakargatottnak könyveimből, meglehet az utolsó csöppeket, kopersódra ejtsem, a lellem szentelte könyveket, melyekkel most kopersódra beszentelem.

Es ezzel betöltve barátai, vallásos kötelességemet, egy marok földet vetvén sírodra, talán visszamehetnék magányomba, honnét utolsó kívánságokra előjöttek; visszamehetnék megszámolni az élet nagy veszteségeit, megszámlálni könyveimet, melyek még maradtak, és indulni utána az uton, melyen többé vissza nem jövünk.

De nem lehet erről a helyről ily hirtelen távoznom, mert egy hallgatag szemrehányást kellene olvasnom, ha hallgatnék most kivált, hűlt arczod mely vonásain:

Cur in theatrum, Cato severo, venisti? Nem! mert megfog, megragad hatalmas szellem, magával visz és elragad, mint a látókat elragadta hajdan tüzzekere. Mánként is, oly örömet találkozom én veled most, mint hajdan, kivált ezen a színpadon, hol az élet viharos éjszakája után, arczodon az öklét hajnal sugárjai mosolygnak, ezt mondva, ezt állítva hogy: non omnis moriar!

Nem sokan lehetnek már életben azok közül, kik nemzetünk fejlődő művészetét, annyi éveken át oly közel s oly növekedő figyelemmel kísérhették volna, mint a sok között én is. Századunk elejétől fogva mindaddig, míg az utolsó idők szerencsétlenségei, mint magától az élettől, úgy ettől is elvette az érzékeny embernek minden kedvét. A magyar színeszet első kezdetétől fogva, kevés híján láttam, személyesen ismertem mindazokat a csillagokat, kik estenként feljöttek, ragyogtak, azután kis idő múlva lehunytak a magyar színvilág láthatáran.

A serdülő ifjú leírhatlan, bár gyermekes lelkesültségével láttam a még akkor öreglegény

* A jeles író és hitványok szíveskedéséből közöljük a szép emlékszedet, mely bár töredékes, méltó, egy forradalom irdalmunkban. Szerzője a következő megjegyzéssel küldte be lapunkhoz:

Történetesen, épen az 1877. év augusztus hó első napján kereskedtem, vagy inkább hánym-vettem régi, vagy rég elhányt irasaim között. Egy összehajtott íven írva volt: augusztus 1. 1866. Felbontottam: írva volt az iven Egressy Gábor feletti emlékszedet, melyet a boldogult kívánata szerint mondanom kellett vala kopersóga felett, de melyet betegség miatt el nem mondhattam akkor.

Tizenegy év múltával, nem volna-e már ismét ideje megemlékezni róla, e kiténő magyar művészről? vagy eltemettünk volna vele mindent, elporlott volna vele minden, a mi őt halottaiból feltámaszthatja?

En nem hiszem! Tizenegy év múlva nem jól esnek-e, sőt nem kötelesség-e vele ismét találkozunk? Azt hiszem: igen, s e végből rendelkezésére bocsátom szerkesztő urnak e töredék emlékszedet, melynek létezését akkor átgondolt rögtönzéssel volt szándokom kiegyesíteni.

Magyerit, Kilényit és Szentpéterit, hallottam tőlök a rögtönző természet divinációt. És mikor először láttam, hallottam Váradit Mór Ferenc szerepében, az volt és ott volt színpadi éleleményeimnek lezsebke, melyen egyik sem tett tul.

Később, mikor néhány év múltával, a gyakorlat mezőjén magamnak is lón alkalmam közelebből ismerkedni a művészet titkos, sokszor nem formulázható ösztönzerű szabályival; mikor Shakespeare kolosszális alakjait közelebből vizsgálni alkalmam volt, a crudum nem elégitette ki lelkemet.

Láttam utánozni hangot, mozdulatot, jellemet, a nélkül, hogy az alattuk rejtőző életet kiemelni, kidomborítani képesek lettek volna, és ohajtottam látni színpadukon valahára egy eredeti drámai alakot, kik ezeket a mély tanulmányozást igénylő szabályokat, az egészséges magyar természetén átszűrve, eredeti egészséges, egészen új alakot teremtsen, irányadót a jövőnek...

Ekkor kezdett a vándorszíneszet sovány, de érlelő mezéjén, két sovány testvéralk * felszardarodni, az egyik volt ő, kinek megtört szive, a kopersó födel alatt többé nem ver, nem dobog, nem vár, nem reményl.

Az ember mindig vár, mindig reményl, mondják, hogy a teljesült csalódásokban rejlik a földi élet boldogsága, ha úgy vesszünk, boldogtalansága; az élet örvénye iszonyu mély, talán fenéke sincs, mindent elnyel, mindent lesodor. Ott vár az örvény szélén a remény, hogy majd talán felvetődik valami ismét az élet színére: de az örvény karikái csak a multnak tört forgasait adják vissza.

Es a családot remény, hanyatt homlok rohan az örvénybe, hogy a halhatatlanság aranykelyhét, mint búvár, felhozza a mélységből:

„A sors fenyegető újat látjuk a hab felett kis ideig... azután semmit!”... Nyugodj csendesen. Kébled érzelmek mélységét, melyek között elmerültél, ugvis ki mondhatsz meg?...

Kis időre elvesztettük szem elől ama szikár, halvány, himlőhelyes arczu ifút, kinek sajátos megjelenéséhez szokni kellett eleinte magának a színpadnak, melyhez megfordított irányban nem ő szokott, hanem amaz ő hozzá; de szokni kellett, akkor, a még egészen más izlésű közönségnek is. A nők nem takarták el arczukat többé, nem fordultak el attól a néyszögletű embertől, az ifjak alig várták, hogy ama hőssé magasodott vézna alakot kitérni lássák.

Elevenen emlékszünk még sokan, miként hátrált és hőkölt ez új, e szokatlan spectrum előtt az egész színházi csoportulat. Egy idegen, egy visszatartózkodó érdekes, egy újondu alak jártak a redőnyök között, az ember nem tudta, hogy hova tegye, mit csináljon belőle. Azt éreztük, hogy egészen oda nem illik, de azért mégse találtunk senkit, a kit helyébe tehetnünk volna. Csodálatos ember! nem szeretnénk, nem akarta, hogy szeressük, még se maradhattunk tőle, valóságos színpadi mákony, kendereny.

Abban az időben a színmű bírálat, a műfordítások, az egész színeszeti fegyvertár és iskola, kevesek, például egy Szenyvei kezében volt, ezeknek izlése határozott, szabályaik döntöttek vagy építettek. Ez a trivium, melynek első tanítványa és első mestere te voltál egy személyben, hova fejtél?

Akkor láttalak, melyik évben irtak akkor, már nem tudom, mert hiszem a te életed és annak hatásá, mint egy közönséges teherhajó, nincs az évszámokhoz, az idő vontatójához akasztva; akkor láttalak először elmerülve egy írott lap felett, melyet kezében tartottál. Lear királyból volt az egy jelenet, mit Szenyvei magyarított szépen és hatalmasan számodra, mely az írott lapról beszívárgott lelkedig, és ott megtörve, szemeid sugárján ismét kilóvelt, azok, melyekről később villanyszikrákat kapott az igazított hallgató közönség.

Majd szellemed növekedő hatalmával és tűzével, mint egy új Vulkan leolvasztád magadról a régi salakot, és mint a földközi tengerszízet nemrég, magad erejével, saját, eddig ismeretlen alakban emelkedtel a régi világ vizei közül és ragyogtál teljes eredetiségű rendüléseid és tűzjátékaid közepette.

* A két Egressy.

Nagyon ismerjük maig azt a lázashideg hatást, azt a nehéz boszorkánymódot, melyet Hamleted idézett elő mindannyiszor, a hányászor a mélységekből feljöttél, feltüntetél előttünk, a mélységekből, hol az örültségtől teherbe esik a bölcsesség, és viszont!

Ez az alak, ez az eleinte zord, visszataszító alak, mely hadat izent a régi németvízenyös sentimentalizmusnak, melynek látszólagos idomtalan-éltésében a régiebb drámaisakla mindegyik táblabírói feszessége és oncoltot nyelt nyárs-polgársága átídomult, ez lón uralgató a magyar drámai színpadon mai napiglan.

A régi Véték sulya, és Szigetvár ostroma, melyekben a mult évtizedek Coeléstinjai izzadtak, és a szó teljes értelmében deklamáltak, mind lefüttek a pesti színház padlójáról és helyökbe emelkedtek Caesar, Koriolán, Richard, Kálmán, Endre, Brankovics plastikus alakjai, egy személyben tebbened egyedül egy-egy, és ugyanannyi változatosságban.

Mindezek a nagyszerű alakok most ismét ott lógnak egymással a ruhátárból, nincs ki őket átalakítás vagy átszabás nélkül magára vegye, mint ama régi vasivű nyilak, melyeket felhuzni már nem birunk, ott függenek a lom-tárban s por és pókháló lepi őket.

Csodálatos! Észrevétlenül alakult át benned, a te szellemében kivált a magyar drámai színész. A hősök szerepén kezdve, a társalgás karos székéig mindenütt egy sajátos éreztettség, utánzásában mindenütt független, önálló.

Egy ilyen vezér mellett, megkezdhetted művészi harcát a komoly dráma, a kinteműző operával, s bár a művészet vagy a zenekóros divatizálás, szerette magát az opera hiltintóján előrehátra égfelér ríngattatni, maradt mégis elhunyt barátunk körül egy tekintélyes tábor, mely a komolyabb művészetet, annak protitucióitól megmenteni képes volt.

(Itt ismét egy nagy hézag, melyet a tizenegy év előtti korrajz töltött volna be rögtönzője, sajnálom hogy ez is elveszett.)

Érkezett, jött időközben szegény magyar-hazánk veszedelme, jöttek viharok szárnyán a vészfellegek, melyek elsepertek, elromboltak mindent, azonkívül, a mit vérző keblünk szerényebe elzárhattunk, mindent, a reményen és fájdalom kivül.

Isten legyen bizonyosságom! Te hű fia voltál a szegény anyának. Te, nála nélkül nem élhetél!

Akkor, a vész napjaiban, ismét találkoztunk. Mikor minden veszte volt már, mikor gondolkozni, imádkozni is csak úgy lehetett miként parancsolva volt, Thália temploma csukva levén, eljöttél, és a Teremtő, a népek Istene nagy templomában, imádkoztál velem sokszor, és imáink remegő hangján — mint akkor nekem mondád — halálig szomoró lelked megpihent...

Ezt te nem feledéd, és te elhívtál engem kopersódot, hogy ismét imádkozzam veled... (Hézag — mert az imát leirni nem mertem, nem tudtam, nem akartam.)

De Lázár, az én barátom alszik, én őt fel nem költhetem. Hasztalan várom, hogy mint hajdan, könnyben ragyogó szemeit hozzám emelje, hasztalan várom, hogy az érzelmek alatt, melyeket benne költöttem, a kebel ismét emelkedjék.

Ah! az arcz, melyen anyai indulat járszott hajdan, nem rég! most hideg, mint a márvány lap... A kebel, melyben anyai érzés hullámozott hajdan, nem rég! most hideg, lakatlan, mint a puszta templom, mint a megrablott korona szekrény! A szemek, melyeknek sugárján megolvadtak, megdeszöltek az érzelmek hajdan, nem rég! most egy kialudt mécs! ajkad körül maradt még egy vonás, mely ott lebegett, akkor, mikor Kordéliádát öledben hozva, fuldokolva mondád el:

„Te nem jössz vissza! soha, soha, soha, soha!”

Ez a beszéd, melyet 1866. aug. 1. napján Egressy Gábor felett mondanod valék; ez a beszéd vázlata, mely mint hanyatló korom, talán utolsó koszorúja kezemben hervadt el.

A történelmi társulat pozsonyi nagygyűlése.

A történelmi társulat évi vándorgyűlése most az ősi koronázó városban foly le. E hó 23-án nyilt meg, s a pozsonyi és környékbeli leveltárak megvizsgálása aug. 30-ik napján lesz befejező ülése.

A társulat azon tagjainak nagy része, kik a kirándulásra vállalkoztak, e hó 21-én gyűltek össze Budapesten, s előleges tanácskozást tartva a teendők felől, másnap reggel utaztak el Pozsonyba, hol Ipolyi Arnold püspök, mint a gyűlés elnöke és Szilvágyi Sándor, mint a titkár már megtették az előleges intézkedéseket.

Megérkezés Pozsonyba.

Pozsony nagyobb város lévén, mint a hol eddig a történelmi társulat tartotta vándorgyűléseit, tehát nem is nagyon tekintette „provincziális ünneplénynek“ a gyűlést. Mindössze az elfogadásra alakult bizottság működött, külső dísz vagy tömeges üdvölet nem várta az érkezőket.

E hó 22-én délután érkeztek meg a vendégek, mintegy huszan, de Pozsonyban már több összegyűltek. Az indóháznál várta őket Ipolyi Arnold beszercebányai püspök, a társulat tervény elnöke; gr. Eszterházy István pozsonyi főispán, Bacsák Pál megyei alispán, Rakovszky István cs. k. kamarás s a rendező bizottság elnöke, Hosztizky és Prilezsky Taddé, országos képviselők; Gottl polgármester, Orosz László, a pozsonyi „Toldi-kör“ elnöke, stb.

A megérkezés után a tagok Ipolyi lakásán tanácskozást tartottak, s kijelölték a különböző levéltárakban kutató bizottságokat. Este megtekintették a most megújított koronázási templomot, melyet fényesen kivilágítottak.

Később ismerkedési estély volt Palugyay szállodájában.

A nagygyűlés.

E hó 23-án a főbb épületekre lobogót tűztek ki, s nagy és válogatott közönség ment a város házára, mely a nagygyűlés színhelye volt.

Ipolyi Arnold nyitotta meg a gyűlést. Beszédre méltó párja a beszercebányai és nyitrai nagygyűléseken mondtoktunk. Most a „magyar ipar történelmi fejlődéséről“ szölt, mely tanulmányynyal s ékesen. Beszédjét sokszor felhangzó éljenzés szakitotta meg.

Alkalmi bevezetéssel kezdte, szólva Pozsony történelméről, melyből „nemzeti multunk nyájasabb emlékei mosolyognak felénk.“ „De nem lehet többé hazaszerezni csak azért járunk — folytatá — hogy a multat ünnepljék; hogy csupán emlékeim lelkesedjünk, vagy romjain merengjünk. Mi azokok oklun kívánunk, ezeket tanulmányozni akarjuk. Azért jöttünk ide is Önökhöz. Az, Uram, a mi városuk virágzását leginkább előmozdította, a mi annak erejét képezte és büszkeséget teszi, az szorgalmas és virágzó ipara volt.“

Itt áttért az ipartörténet fontosságára, melyet nálunk eddig nem igen műveltek, noha hazánk története sem volt e részt oly szegény a középkorban, mint azt későbbi hanyatlási korszakunkban találjuk. Ebben is lépést tartott sokáig a nyugati civilizáció intézményeivel, miután azokat egyszer elfogadta volt.

A nagy terjedelmű, adatokban gazdag tanulmányt rövid kivonatban sem közölhetjük e helyen, s legfeljebb csak eszme-folyásában kísérhetjük.

Érdekesen, mindenütt a történelemre támaszkodva fejtegette az ipartársaságok és testületek eredetét s ezek regeneráló hatását a középkor összes politikai és társadalmi viszonyaira, mindig különösen tekintettel hazánkra. Majd azon kérdés vitására tért át, hogy volt-e és milyen külön hazai, nemzeti iparunk? S történeti adatokkal mutatja ki, hogy igen. A házi ipart mint a népies és nemzeti ipar alapjának nagy fontosságát emeli ki ezután; kutajta az ipar nyomait hazánkban, s azon örvendétes következtetésre jut, hogy nálunk gazdag multja volt s fényes jövője ígérkezik az eredeti házi-iparnak, mely a nemzet sajátos izlésének, műgondolatának befolyásával fejlesztő hatást van hivatva gyakorolni a hazai műiparra. Érteke-

zését azon viszonyok vázolásával végzi, melyek köztt mai iparéletünk teng. A baj orvoslására elkerülhetetlenül szükségesnek tartja az iparkutatás fejlesztését, élenken esetelve a nagy erkölcsi és anyagi hasznót, mely a házára az ipar nemesítéséből és terjedéséből hármozni fog. Az iparügyet, az iparkérdést hazánk első rendű égető kérdésének tartja; s az ipar előmozdítására való törekvést olyannak tekinti, melyben a hazafiság és liberalitás, a humanizmus és philanthropia kell hogy versenyre keljenek.

Hatásos előadását a következő apostrophával végezte: „A mint az önkö városának a multban egyik legnagyobb dicsőségét virágozó ipara képezte s ez emelte az ország fővárosai közé: úgy a jelenben is ez tarthatja fenn e magaslaton. És Pozsony valóban az első közt felismerte már e feladatát. Meleg fézket állított öleiben az iparnak. Munkaiskolákat nyitott egyes iparcikknek terjesztésére és meghonosítására. Polgári társulatilag istápolják, egyesek nagylelkűsége áldozatokat hoz és már táptintézetekkel is segélyzi a munkát. Ime uraim a verseny méltó tere, melyre városainknak mint az egyesek jötekonyságának ma lépni kell, ha városainknak jólétet s magunknak a haza iránt valódi érdemeket akarnak szerezni. — Midőn Franciaország híres régi tartományi, vagy épen koronázási fővárosai, mint Rheims példaul, elvesztették régi jelentőségüket és fényüket, az ipar terén kezdtek versenyezni. És Rheims neve ma champagne-iparáról talán világszerte híresebb, mint volt egykor koronázási ünnepelei által.“

Gr. Szecheny Antal tartott ezután felolvastást „Gr. Eszterházy Bálint emlékiratairól“. Gr. Eszterházy B. 1740-ben született, francia diplomatai és katonai szolgálatban állott, s 1806-ban Angliában hunyt el. Följegyzései, melyek francia nyelven vannak írva, töredékesen és kivonatosen jutottak hozzánk, s az akkori francia társadalmi és udvari viszonyokról szólnak leginkább. A felolvasó történelmi vonásokkal egészítette ki a jegyzeteket és gr. Eszterházy életét, ki unokája volt Eszterházy Antalnak, a ki a Rákóczy mozgalmaiban részt vevé, elmenekült, s Rodostóban halt meg. Unokája más elveket követett. Kezdetben a francia földre menekült Beresényi támogatása mellett játszott szerepet Szaniszló király lotharingiai udvaránál; majd közreműködött Maria Antoinette eljegyzésénél, kihez irt leveleiben többször kedvezőtlenül nyilatkozott a királyi anyáról, Maria Teréziáról. Végre mint francia menekült jutott Angliába, hol be is végezte életét.

Következett ezután az egyes bizottságok megalakítása. Ezek a következők: Pozsony városi bizottság, elnöke Rakovszky István, előadó Ortvay Tivadar. Megyei bizottság, elnöke: báró Radvánszky Béla, előadó Helmer Ágost. Régiészeti bizottság, elnöke: Römer Flóris, előadó Könyöki József. A vidéki kutatásokra három bizottság indult: Chernel Kálmán elnökte alatt Modor, Bazin, Szent-György és Nagy-Szombat levéltáraiba; Nagy Imre elnökte alatt a Csallóközbe, nevezetesen Somorjára; Ipolyi Arnold elnökte alatt Kőpecsénybe, hol sok érdekes okiratot remélnek találhatni. A kirándulások központi elnöke Ipolyi s előadója Deák Párkas.

A gyűlés után megtekintették a városi muzeumot Könyöki József vezetése mellett, déli 1 órakor pedig Palugyainál lakoma volt, melyben háromszázan vettek részt. A pohárköszöntéseket Ipolyi nyitotta meg, éltette a királyi párt. Thaly Kálmán a társulat győngykedő elnökét, Horváth Mihályt éltette, kinek az üdvöletet távirati uton juttatták tudomására.

Irodalom és művészet.

Az embertani és archeologiai kongresszus „Comptendu“-jének (hivatalos kiadványainak) első kötete megjelent s Rómer F. F. kongresszusi főtitkár értesíti a kongresszus volt-tagait, hogy példányukat a muzeumban, Czanyuga Józsefnél vehetik át, bármely délelőtt 9-től 12-ig. Jegyzelvények előmutatása mellett. Nagy díszszel kiállított, tartalmas, vastag kötet. A második kötet, mely a hazánkban megindult régészeti mozgalom eredményeit foglalja tárgyalni, számos műmellekkel, szín-

tén nem sokára megjelenik. A két kötet bolti ára husz forint.

Rath Mór kiadásában megjelentek: „Az 1877-ik országgyűlési törvények“ II. füzet X–XX. Ára 50 kr. — „Az 1877. évi XX. tezik a gyámügyi és gondnoksági ügyek rendezéséről.“ — Ára 50 kr. — „Utastás a földadó szabályozási 1875. VII. t. czikk rendeleteinek végrehajtásához, melyek a minőség osztályok és tiszta jövedelmi fokozatok felállítására vonatkoznak.“ Ára 40 kr. — „A magyar kir. ministerium rendeleteinek gyűjteménye“ 1877. évi folyam, második és harmadik füzet. Ára 80 kr.

Uj harcztóri-térkép adott ki Phanhauser Ferenc mérnök (Budapest, gyár-utca 38. szám), mely Bolgárországot, a balkánvidéket és a várnagy-szöveget tünteti föl. A sikerült térkép ára csak 20 kr. s ötöt Phanhauser ur ebből is a török sebesültek javára szánt. E térkép a budapesti könyvkereskedésben is kapható.

Zichy Mihály, bevészvén az Deák ravatalát ábrázoló festményét, már visszantázott Páriába. Utközben látogatást tett Esztergomban Simor bíbornok-prímásnál, ki a híres művészt kitüntető szívesseggel fogadta, s mint a párisi magyar egylet elnökének az egyleti alap gyarapítására 300 frtot adott át. Zichy ez alkalommal arra kérte a primást, hogy a párisi magyarok számára egy magyar lelkeszt küldjön.

A műcsarnok megnyitásával rendezendő kiállításra a fiatalabb festők is nagyban készülnek, s arra törekzenek, hogy a részünt külföldön, részint itthon tartózkodó újabb nemzedék egy külön kisebb termet kapjon a műtárlatban. Pesztzy Árpád „Deleöz“-czimű tájképet, Tölgyessy Arthur pedig egy „Faluvégét“ festenek a kiállításra.

A nemzeti színház megnyitását negyvenedik évfordulójára e hó 22-én volt. Sajátlag 1837. aug. 1-én akarták megnyitni, de bár a Földváry Gábor elnöktele alatti színházi választmány sok erélyt fejtett ki, a színház csak három héttel későbbre készült el. Vörösmary „Árpád öröde“ czimű ünnepi előjátékát és Schenk Eduárd „Belizár“ czimű szomorujátékát (Kiss János fordításában) adták elő. Élnek még vagy hatan, kik az előadásban részt vettek; így a nyugdíjban levő Lendvayné, Laborfalvy Róza (Jókainé) a jelenlegi drámai igazgató Szilgieti Ede, ki az előjátékban az „Irgység“-et, a szomorujátékban pedig a római centuriók egyikét ábrázolta.

Uj opera. Erkel Ferenc zeneköltőnk befejezte a „Nevtelen hősök“ czimű dalművet, melyhez a szöveget Tóth Ede írta. Valószínű, hogy az új dalműg a télen színe kerül a nemzeti színházba.

A nemzeti színházban Singer Teréz kisasszony e hó 21-én az „Álarcos bál“-ban bevezette hatásos vendég szereplését, s már elutazott. A tavaszok újra fog vendégszerzereplni. Ernst Henrik e hó 18-án „Lohengrin“ czim szerepében bucsuzott el, s e nehéz szerepben is tetszéssel találkozott, mert van izlése és kifejező éneke, s ezért a közönség a hang fogyatozásait is elnézi. Elza szerepét Nagy-Béza Ida drámai erővel énekelte. Harmadik operai vendégünk Perotti, még e hó végéig fog énekelni. — A drámánál Hetényiné-Komáromi Mari „Phaedra“ nehéz szerepben is bemutatta magát és tehetségét, mely szép jövővel bízik.

A budai színházban véget értek az előadások. Gerőfi társulata innen Kaposvárra ment. A budai színhör idénye most is olyan volt, mint a régi: a közönség nem kísérte figyelemmel. A színhör távol van a pesti résztől, Budán pedig nem szokás színházba járn.

Közintézetek, egyletek.

„A székely mívelődési egyesület“, melynek czéjja a székely nép szellemi és anyagi fejlesztésére hatni. Székely-Udvarhelyt tartotta ez idei nagygyűlést Hajos képviselő elnöktele alatt. Aug. 18-án érkeztek meg a gyűlés vendégei s mindenütt szíves fogadtatásra találak. Másnap délelőtt az udvarhelymegyei főkegyesület tartá közgyűlést. Ugyon Gábor, a főkegyesület elnöke nyitá meg, és beszédében a főkegyesületek egyik fontos teendője gy-

Key határoz hasáboti petti szor, vagy annak helye egyszeri lgtatásnál 15 krajczár; többeslri lgtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden lgtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalkunk számára hirdetésnyeket elfogad Bécsben: Hasz- stein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Sallerstrasse Nr. 24 Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.

A budapesti társas kereskedelmi tanodában
nagy korona-utca 16. sz.
előbb **Hampel A., Müller P.**

A jövő tanév szeptember hó 3-án kezdődik. Beiratások augusztus hó 20-tól veszik kezdetüket. A tanodával tápintézet is van egybekötve. Tanítványaink tekintve azon viszonyt melyben tanodánk áll a cs. kir. katonai tanfolyammal az egy éves önkéntesek előadásait látogatván, jogosítványt nyernek az egy éves önkéntes szolgálatára.

A budapesti társas kereskedelmi tanodá tulajdonosai:
Gross Gyula, Heimerle Ferencz, igazgató, Prasszer József.

BAVER KAROLINA
tan- és nevelőintézete, műveltebb osztályu leányok számára
6-tól egész 16 éves korukig; alapított 1858-ban.
Budapesten, belváros, koronaherozeg (urli)-utca, S. sz. I. emelet.
Ezen in ézet, mely nagy terjedelmessége és czélyszerű szervezéséül fogva, a mult iskoláévbén is 110 bejáró és 12 benlakó növendéket számlált, a legkitünőbb tanárok: tanárók és nevelőnk, valamint minden megkivánrtató taneszközökkel rendelkezik. Az új iskoláév szept 1-én, az oktatás 6 ikán kezdődik. A benlakó és bejáró növendékek beiratása szept. 1-től kezdve szept. 6 ig délieltől 10-12 óra közt történik. Később érkezendő növendékek, csak a öleges levélemben jelenkezés után, a kéreményben a szervezési terv megojed, vétethetnek figyelembe. Programmal az intézet egész szeptember 31-ig szolgál.

Csodálatraméltó a természet ereje,
ha az kellő módon alkalmaztatik.

Bojtorjángyökér-szesz

a legrégibb időtől fogva mint a szőrnövés bármely nemének legsikerebb szere ismeretik, s a benne foglalt szőrnövesztő anyagoknak általam létesített koncentrációja által valódi feltünést okozó szerré emelkedett, ugy annyira, hogy fiatal 15 éves emberek rövid pár nap alatt tömött szakállt kaptak. Bizonyítéka ennek, miszerint felszólítottam, ajánlanám figyelembe azon helyeket, hol a haj- vagy szállnövés alkalmatlanná válhatnék, miután a megkent helyeken, habár eddig ott még a hajnak nyoma sem lett volna is látható, vagy több évi kopasság után is az eredmény biztos s a hatás meglepő gyors. Hajhullás ellen tüstent használ. Még a bécsi »Medizinische Zeitung« is oda nyilatkozik, miszerint a bojtorjángyökér-szesz a legjobb minőségben kapható csak az előállító

Winkelmayer J.-nél
Bécs. VI. ker. Gumpendorferstrasse 159.
Budapesten: Török József urnál, király-utca 7.
Egy palack ára, több nyelven írt használati utasítással együtt, 90 kr. Postai küldésnél 10 kr. csomagolási díjjal több. 3214

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési föltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és **POLITIKAI UJDONSÁGOK** együtt: / egész évre -- 12 frt / félévre -- 6 * Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG**: / egész évre -- 8 frt / félévre -- 4 * Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK**: / egész évre -- 6 frt / félévre -- 3 *

35. szám. — 1877. Budapest, szeptember 2. XXIV. évfolyam.

MIDHAT PASA.

A török birodalom fenkölt lelkü reformatoráról újra sokat beszéltek az utóbbi időben. Híre járt, hogy viszhívják, a mi azonban nem valósult és pedig állítólag a konstantinápolyi német és osztrák-magyar követek ellenzése miatt nem, kik valamely megfoghatatlan oroszbarát utasítás vagy tán érzelem által vezetettve, szót emeltek a szultánnál ama férfiu hazatérte ellen, kinek jelenléte most egy nagy hadsereggel érne föl. Midhat pasa a számüött nagyvezér különben maga is ugy nyilatkozott volna, hogy többet használhat hazájának most a külföldön, mintha odahaza lenne. Ennyi és nem több az, a mi a török államférfi itt-ott elejtett egyes szavaiból arra enged következtetni, hogy ő a külföldön sem szünt meg hazája sorsára befolyást gyakorolni, s hogy az egész Európa által elismert tekintélyét itt is latba veti hazája javára. Uralkodója megbizásából-e vagy önszándékából? azt Midhat óvakodott elárulni, s azt majd csak az események fogják földeríteni. Annyi azonban bizonyos, hogy legközelebbi Bécsben tartózkodása alatt mindenfelől oly tisztelettel és előzékenységgel fogadtatott, a minő egy ily nagyszabásu államférfit megillet, s ha a harcztéri események oly rohamos folyamot vesznek, mint a közlelbbi napokban: nem lehet már messze az idő, a midőn hallani fogjuk, hogy Midhat pasa újra hatalmas tényező lett a diplomaciai számítások mezején.

Midhat pasa már eddig is viselt, s melynek folytatására mintegy a gondviselés által látszik utalva lenni: azt hiszszük: jó szolgálatot tesznék olvasóinknak, ha még egyszer visszatérünk e jelentékeny emberre s bemutatjuk egy újabb arczképét, egyttal néhány sorral kiegészítjük élet- és jellemrajzát.

Midhat pasa a rumilii kadi (bíró) fia, mint Nis kormányzója kezdé meg diploma-

MIDHÁT PASA.

Lapunk nem most foglalkozik először vele. De tekintve azt a szerepet, melyet

A FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (IV. egyetem-utca 4) megjelent és kapható:

ETHNOGRAPHIE VON UNGARN.
Von
PAUL HUNFALVY
redakt. Mitglied der ungar. Akademie der Wissenschaften.
Mit Zustimmung des Verfassers ins Deutsche übertragen von
Prof. J. H. SCHWICKER.
89 Bogen gr. Octav. — Preis 4 fl. 50 kr.

Magyarország népeisége nyelvének és vallásának különfélesége, erkölcsének és szokásainak különbözősége, úgy történelmének változatossága és műveltsége által már rég magára vonta úgy a tudósok, mint általában a művelt világ figyelmét. Eddig azonban a művelt közönség nem bírta e tarka, sokszorosán összekuszált állapotok és viszonyok megbízható rajzát. Hunfalvy Pál műve: »Magyarország ethnographiája« e hiányt pótolja. A nyelvészeti és történelmi dolgozatai nyomán külföldön is jó hírnévnek örvendő szerző e művében Magyarország néptörzseinek történelmét és jelenét tudományos alapon behatóan és alaposan ismerteti. Különös tekintettel van e mű a magyar népre, melynek származása, rokonsága, műveltsége és fejlődése ebben először tárgyalatik kielégítő módon és tökéletesen. Az egy évszázad óta annyiszor fölvetett kérdés itt végleges megoldást nyer. E mű igen értékes közleményeket tartalmaz még Magyarország egyéb néptörzseinek történelme és jelenéről is. A német átdolgozás nem szoros szószorinti fordítása az eredetinek, és az erre illetékes átdolgozó (Schwicker tanár) által, a ki teljesen bír az ehhez szükséges tudományos képzettséggel, számos oly pótlékkal bővítettett, mely a mű beszélt emeli. Különös figyelembe ajánljuk e művet, mely nevezetesen gazdagítja az irodalmat.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

MAGYAR PÉNZÜGYI TÖRVÉNYISME.
Folytonos vonatkozással
a magyar államháztartásnak 1868-tól 1875-ig terjedő tényleges eredményeire.
Irta
Dr. MARISKA VILMOS.
Második bővített kiadás.
Ára füzve 3 frt 60 kr.

A FORRADALMAK KORA
és
az újabb állami alakulások.
Szerkeszté
TANKÓ JÁNOS.
Ára füzve 2 frt.

Epen most jelent meg a **FRANKLIN-TÁRSULAT** kiadásában Budapesten:
Karner-Novák kereskedelmi tankönyvei II.
Az egyszerű és kettős **KÖNYVVITEL TANKÖNYVE** iparosok, kiskereskedők és gyárosok számára ugyeintén a gyakorlati pályára készüők öntanulására és iskolai használatra.
Teljesen átdolgozta
NOVÁK SÁNDOR,
korszakb. képtanodára képzeltett tanár, a budapesti kir. öremszemélnél keresked.ületi könyvtár meggyásolására állandó híes szakértő.
ELSŐ RÉSZ:
A könyvvésztésről általában; az egyszerű könyvvitel minden mellék-könyvekkel, gyakorlatilag kidolgozott, illetőleg elkönyvelt és beszárult példákkal; a könyvvésztésre vonatkozó törvényes határozatok.
Ára 1 frt 60 kr.

KARNER'S LEHRBUCH
der einfachen und doppelten **BUCHFÜHRUNG**
für Detailhandel, Fabrikanten und Gewerbsleute, sowie für den Selbstunterricht angehender Praktiker und zum Schulgebrauche vollständig umgearbeitet von **ALEXANDER NOVÁK.**
Erster Theil: Einfache Buchführung.
Preis geh. 1 fl. 60 kr.